

ŠPOZNAJ SVOJ ŽIVLJENJSKI SLOG

SPodbujanJE TRAJNOSTNEGA
RAZVOJA V IZOBRAŽEVALNIH
PROGRAMIH ZA (MLAJŠE) ODRASLE

3

»»» GLOBALNA PROIZVODNJA TEKSTILA

Financed by the

European Union

co-financed by:

BMZ

Federal Ministry
for Economic Cooperation
and Development

LAND KÄRNTEN

Abt. 8 - Kompetenzzentrum
Umwelt, Wasser und Naturschutz

A project of DVV International in cooperation with:

die kärntner
volkshochschulen
projekte

BAOBAB
GLOBALES LERNEN

KOLOFON

© 2014

DVV International

Institut für Internationale Zusammenarbeit des Deutschen Volkshochschul-Verbandes e.V.

/ Institute for International Cooperation of the German Adult Education Association

Obere Wilhelmstraße 32, D-53225 Bonn, Germany

Phone: +49 228 97569-0 / Fax: +49 0228 97569-55

info@dvv-international.de / www.dvv-international.de

To publikacijo je finančno omogočila Evropska unija

ob delni podpori ENGAGEMENT GLOBAL za nio

Za vsebino publikacije so odgovorni avtorji. Prispevki ne odražajo nujno mnenja izdajatelja in urednikov.

Razmnoževanje katerega koli gradiva iz te publikacije, je dovoljeno z navedbo vira in pod pogojem, da je izvod kopije poslan DVV International na zgornji naslov. Vsi uporabljeni izrazi v tem dokumentu, zapisani v slovnični obliki moškega spola, so uporabljeni kot nevtralni za moške in ženske.

Izdajatelj: DVV International (odgovorna oseba: Anton Markmiller, direktor)

Izdano v sodelovanju z:

die kärntner
volkshochschulen
projekte

Avtor: BAOBAB (Dunaj, Avstrija)

Odgovorni urednik: Benjamin Hell (VHSKTN, Avstrija)

Glavni urednik: Wolf Henrik Poos (vodja projekta, DVV International)

Celostna podoba: DVV/DVV International

Naslovnica: Torsten Hess, Agentur zur Linde, Neuwied (Nemčija)

Založnik: Adragoški center Slovenije

Prelom: Pro anima, d.o.o., Ljubljana (Slovenija)

Prevod: mag. Irena Benedik (Slovenija)

Tisk: Tiskarna Prelom (Slovenija)

Naklada: 200 izvodov

Ta publikacija je natisnjena na okolju prijaznem papirju.

VSEBINA

2 _____ **Uvod**

2 _____ Globalno učenje

3 _____ Trajnostno potrošništvo

4 _____ Projekt „Spoznavaj svoj življenjski slog“

5 _____ Projektni partnerji

10 _____ Predstavitev modula

11 _____ Delavnica o tekstilu

12 _____ **Pa začnimo**

12 _____ Blagovne znamke naredijo človeka

13 _____ Moj zunanji videz:
blagovna znamka DA ali NE

14 _____ Preslikaj/natisni predlogo: „Moj zunanji videz“

15 _____ Denar, sveta vladar

16 _____ **Tekstilna industrija: med dobičkom in odgovornostjo**

16 _____ Kviz o tekstilu

17 _____ Preslikaj/natisni predlogo:
„Kviz o tekstilu“

18 _____ Svetovno popotovanje mojih kavbojk

19 _____ Preslikaj/natisni predlogo: „Svetovno popotovanje mojih kavbojk“

20 _____ Proizvodnja majice

21 _____ Preslikaj/natisni predlogo: „Proizvodnja majice“

28 _____ V džungli certifikatov kakovosti

29 _____ Preslikaj/natisni predlogo: „V džungli certifikatov kakovosti“

30 _____ Koliko kdo dobi od majice?

30 _____ Kaj je plačano delo?

31 _____ Preslikaj/natisni predlogo: „Koliko kdo dobi od majice?“

32 _____ Oblačila izdelujejo ljudje

33 _____ Preslikaj/natisni predlogo: „Oblačila izdelujejo ljudje“

34 _____ Delovni pogoji v tekstilni industriji

35 _____ Preslikaj/natisni predlogo: „Delovni pogoji v tekstilni industriji“

40 _____ TABU

41 _____ Preslikaj/natisni predlogo: „TABU“

43 _____ Kaj lahko storim?

43 _____ In zmagovalec je ...

44 _____ Preslikaj/natisni predlogo: „Kaj lahko storim?“

46 _____ Moja „pravična“ majica

47 _____ Preslikaj/natisni predlogo: „Moja pravična majica“

I. UVOD

V času globalizacije se svet zблиžuje. Izraz globalizacija ne pomeni le neomejenega pretoka informacij in kapitala, temveč tudi spajanje kultur in skupno odgovornost za prihodnost. Nazadnje je na konferenci Združenih narodov o okolju in razvoju v Rio de Janeiru leta 1992 postalo jasno, da usihajoči naravni viri, naraščajoči okoljski problemi in družbena neenakost vplivajo na celoten svet. Zato se spodbuja vse vlade in skupnosti, da prevzamejo odgovornost za vzdržen in trajnostni razvoj.

Tudi države Evropske unije so se zavezale vseobsegajočim temeljem trajnostnega razvoja, zastavljenega v Rio de Janeiru: ohranjanju okolja in naravnih virov ter družbeni in

ekonomski vzdržnosti. S tem so vlade potrdile, da so njihove družbe v procesu učenja, v katerem zastareli vzorci razmišljanja o razvitosti in manjrazvitosti izgubljajo svoj pomen, da pa je potrebno dati večjo veljavo izobraževanju za trajnostni razvoj. Vsesplošna odgovornost ljudi za družbeno in okolju prijazno ravnanje po vsem svetu zahteva globlje razumevanje odnosov med vzorci potrošništva in omejenostjo naravnih virov, kot tudi razumevanje povezave med vzorci potrošništva v deželah severne poloble in življenjskih ter delovnih pogojev ljudi v deželah južne poloble.

GLOBALNO UČENJE

Globalno učenje je možna rešitev, ki jo ponuja izobraževanje v zvezi s problemi globalnega razvoja in z vprašanji prihodnosti. Ta rešitev temelji na načelih trajnostnega razvoja in mednarodno zavezujočih dogovorih o človekovih pravicah. V takšnem interdisciplinarnem pristopu je izobraževanje presečišče, ki ljudem omogoča razumevanje globalnih ekonomskih, političnih, družbenih in okoljskih kontekstov v njihovem medsebojnem prepletanju in učinkovanju.

Namen globalnega učenja je izboljšati razumevanje problemov sodobnega sveta in njihovih posledic, tako lokalno kot globalno. Globalno učenje spodbuja učence, da spremenijo poglede in razmislijo o svojih stališčih in vedenju. Takšno učenje je pomembno, ker pomaga ljudem prepoznati lastno vlogo v svetu ter osebno in skupno odgovornost, ki jo imajo kot dejavni člani globalne družbe v prizadevanju za družbeno in ekonomsko pravičnost za vse, hkrati pa se začno zavzemati za varovanje in obnavljanje ekosistemov na našem planetu.

Globalno učenje ni nek natančno določen in dodelan izobraževalni program, temveč osnoven, odprt in vsestranski pristop v sodobnem splošnem izobraževanju. Globalno učenje

bi moralo biti zabavno. Uporablja vrsto interaktivnih učnih metod, s pomočjo katerih udeleženci aktivno sodelujejo. Didaktično in metodično zahteva globalno učenje interdisciplinarne, participatorne in izkušenske učne metode ter metode, ki so usmerjene v akcijo, kajti globalno učenje razvija tako kognitivne kot socialne in praktične sposobnosti. Zato globalno učenje ni usmerjeno na posamično področje znanja, ampak k pridobivanju ključnih sposobnosti in veščin, ki jih ljudje danes in v prihodnosti potrebujejo, da bi kot državljani sveta živeli na odgovoren, solidaren in trajnostni način („misli globalno, deluj lokalno“).

Z globalnim učenjem se v njihovi medsebojni povezanosti krepijo sposobnosti „prepoznavanja, ocenjevanja in delovanja“. Tako učenci vzpostavijo odnos s svojim življenjskim okoljem. Četudi je posameznikova resnična zmožnost in dejanska moč delovanja omejena, bodo učenci zmožni analizirati svoj lastni položaj v družbi, oblikovati svoje lastno mnenje in aktivno delovati v političnih procesih.

TRAJNOSTNO POTROŠNIŠTVO

Globalizacija je prisotna vsepovsod v našem vsakodnevnem življenju, začenši z našo majico iz Bangladeša, skodelico kave iz guatemalskih zrn, pa vse do našega pametnega telefona, ki ne bi deloval brez koltana iz Republike Kongo. Nakupovanje ne pozna zapiralnega časa, saj preko spleta lahko nakupujemo kadarkoli. Potrošništvo prinaša izkušnje. Potrošništvo nas socializira, daje pomen našemu življenju in oblikuje naš sodoben življenjski slog.

Potrošništvo je odraz družbenega razvoja in individualizma. Potrošništvo se včasih zdi tako naravno, kot to, da jemo, pijemo, se giblamo ali delamo.

Javna občila in oglaševanje vplivajo na naše potrošniške navade: izdelki, glasba ali obleka predstavljajo določen stil. "Pravilen odnos do življenja" in "pravilen pogled" nam postavi neka tretja oseba na tržišču tako, da kupujemo "taprave izdelke". Pogosto je s tem povezano družbeno priznanje in izboljšanje osebnega položaja. Tako na koncu vsi kupimo celo stvari, ki jih v resnici ne potrebujemo.

Upoštevač hitro naraščanje svetovnega prebivalstva in omejene vire našega planeta, se postavi vprašanje, kako bomo v prihodnosti zadovoljevali svoje potrebe (po oceni Združenih narodov bo leta 2050 na svetu devet in pol milijard ljudi) in kako bo pri delitvi dobrin zagotovljena udeležенost vseh ljudi na svetu. Zgolj potrošnja evropskih gospodinjstev je odgovorna za več kot četrtno vseh evropskih izpustov toplogrednih plinov. Pri tem izpusti, povezani s proizvodnim procesom potrošnih dobrin, še sploh niso upoštevani.

To pomeni, da potrošnja dobrin vse bolj vpliva na ekonomski in družbeni položaj ljudi ter stanje okolja po vsem svetu. V proizvodnem procesu, nakupovalnih navadah in rabi izdelkov je veliko možnosti za zmanjšanje globalne nepravilnosti in vpliva na okolje. Pomembno je prepoznati in uporabiti te možnosti, razpravljati o našem življenjskem slogu in osebni odgovornosti, tudi v povezavi s potrošno dobrin.

Seveda obstaja načelo „Nehaj kupovati!“ ali „odpoved potrošništvu“. To načelo nas spodbuja k razmisleku: Ali res potrebujem nov izdelek ali bi raje popravil starega?; Ali bi kupil rabljen izdelek ali predelal starega za ponovno rabo?

Nasprotje tega načela je koncept „trajnostnega potrošništva“ (tudi ekološko ali etično potrošništvo). Trajnostno potrošništvo je sestavni del trajnostnega življenjskega sloga in se odraža v potrošnikovem vedenju: kupovanje izdelkov, ki izhajajo iz ekološke in družbeno odgovorne proizvodnje ima lahko politični vpliv na globalne probleme. Lahko zniža ekonomske, ekološke in družbene stroške našega življenjskega sloga.

Znan primer globalne dimenzije nakupovalnih odločitev je prizadevanje za „pravično trgovanje“ (fair trade). Potrošniki izberejo dražjo dobrino malega proizvajalca iz dežele v razvoju, ker tako podprejo pravične delovne pogoje. Prav tako naj bi bili pri odločitvi za nakup pomembni in odločujoči stroški poslovanja in drugi spremljajoči stroški. To velja tudi za kasnejšo energijsko učinkovitost izdelka, njegovo podaljšano življenjsko dobo in popravljivost.

Upoštevač načela trajnostnega razvoja, je potrošnja trajnostna, če zadovolji potrebe sedanje generacije, ne da bi ogrozila prihodnost naslednjih generacij. Trajnostno potrošništvo s tem posega v življenjski slog posameznika. Trajnostni potrošnik je ekološko in družbeno odgovoren državljan. Trajnostno potrošništvo pomeni predvsem ozaveščeno porabo: pretehtan nakup, ki temelji na uravnoteženi presoji skupnega učinka. Trajnost bi morala biti kot značilnost kakovosti izdelka vodilno načelo za potrošnike, kot tudi za evropski ekonomski in javni sektor.

A kako naj se pripravimo in usmerjamo, posebej mlade, na poti v globaliziran in povezan svet v skladu z načeli vzdržnega in trajnostnega razvoja? Kako jim lahko prenesemo znanje o lokalnem in globalnem razvoju in njegovih izzivih? Kako jih pridobiti in razširiti njihov pogled o možnih ukrepih za trajnostne rešitve?

Projekt „Spoznaj svoj življenjski slog – Spodbujanje trajnostnega razvoja v izobraževalnih programih za mlajše odrasle“ ponuja priložnost zlasti mladim, da se ozrejo onkraj obzorja, ki ga ponuja njihov življenjski slog.

II. O PROJEKTU „SPOZNAJ SVOJ ŽIVLJENJSKI SLOG“

Zamisel o projektu „Spoznavaj svoj življenjski slog – Spodbujanje trajnostnega razvoja v izobraževalnih programih za mlajše odrasle“ se je porodila kot odziv na odsotnost razvojnega izobraževanja o problemih globalizacije in trajnosti v programih za manj izobražene mlajše odrasle.

Da bi zapolnili to vrzel, so mentorji, ki izvajajo programe za mlajše odrasle in nevladne organizacije (NVO), ki se ukvarjajo z razvojnimi izobraževanjem, skupaj razvili pet modulov o trajnostni potrošnji in oblikovali didaktično gradivo za izvajalce delavnic. Moduli obsegajo naslednje vsebine: „Obnovljivi energijski viri“, „Mobilni telefon“, „Voda, naša skupna dobrina“, „Globalna proizvodnja dobrin v tekstilni industriji“ in „Človeška energija“

Na začetku smo organizirali delovna srečanja učiteljev. Predstavili smo jim učne zasnove in ideje, da bi dobili potrebne podrobnejše informacije o značilnostih ciljne skupine in organizacijskem okviru programov za mlajše odrasle. Kasneje smo v vseh državah, kjer je potekal projekt, najprej izvedli delavnice za mentorje, da bi usposobili večje število izvajalcev delavnic. Ti mentorji so najprej v državi, kjer je gradivo nastalo, z udeleženci na delavnicah uporabili poskusno gradivo, ga ovrednotili in predlagali spremembe. V naslednji fazi so gradivo uporabili v vseh partnerskih državah, izvedli nekaj delavnic za osebe vključene v izobraževalne programe za mlajše odrasle in ga ponovno ovrednotili. Tako smo dobili povratne informacije neposredno od končne ciljne skupine v različnih državah. Za nas je bilo pomembno ugotoviti, če je gradivo za delavnice uporabno in ustrezno za našo ciljno skupino, če lahko izbrane teme pri udeležencih vzbudijo zanimanje, in če so tovrstne delavnice ter izbrana metodologija udeležencem všeč. Na podlagi te izkušnje smo lahko gradivo priredili in izboljšali.

Namen projekta je poučiti udeležence, npr. tiste, ki so vključeni v izobraževalne programe za mlajše odrasle, o povezanosti osebne, lokalne potrošnje z njenim globalnim vplivom. Mladim daje priložnost, da kritično pogledajo na lastne potrošniške vzorce ter razvijejo alternativne in trajnejše oblike potrošnje.

V Evropi se mladi, ki so vključeni v programe za mlajše odrasle, le redko soočajo z razvojnimi vsebinami v svojem vsakdanjem življenju. So posebna ciljna skupina, ki ima povsem svojstvene učne potrebe. Večina njih so mlajši odrasli s priseljenkim in/ali težjim socialnim ozadjem, ki za svoje učenje dobijo od družine komajda kaj podpore. Vendar pa z bližajočim vstopom v delovno aktivnost prehajajo v pomembno obdobje življenja. Nenazadnje se v izobraževanje vključijo, da bi si izboljšali svoj položaj v prihodnosti.

Z učnim gradivom poskušamo vpeljati nov, inovativen pedagoški prijem pri obravnavi trajnostne potrošnje in problemov globalizacije v programih za mlajše odrasle. Seveda upamo, da so primerni in uporabni tudi za druge ciljne skupine na področju izobraževanja odraslih in drugod.

Ne pričakujemo, da bodo ljudje, ki se bodo udeležili tovrstnih delavnic, povsem poučeni in osveščeni potrošniki. Namen delavnic je spodbuditi pri udeleženceih večje zavedanje o potrebi po trajnosti, globalni povezanosti in globalni pravičnosti. Želimo, da v vsakdanjem življenju prepoznajo vsebine iz modulov, in da z znanjem ter lastnim prizadevanjem postajajo vse bolj osveščeni potrošniki v prihodnosti. Vse to brez žugajočega pedagoškega kazalca in občutkov krivde. Prizadevanje za trajnostno potrošnjo je danes izziv, skoraj znanost, ki v poplavi informacij in ob kompleksnosti vsakdanjega življenja od vsakogar zahteva, da se opredeli in ukrepa.

PROJEKTNI PARTNERJI:

DVV INTERNATIONAL

Naslov:

DVV International

Obere Wilhelmstraße 32, 53225 Bonn, Nemčija

Tel.: +49 (0) 228 97569-0 / Fax: +49 (0) 228 97569-55

info@dvv-international.de / www.dvv-international.de

DVV International je Inštitut za mednarodno sodelovanje pri Nemškem združenju ljudskih univerz (Deutscher Volkshochschul-Verband e.V. – DVV). Združenje zastopa interese 930 ustanov za izobraževanje odraslih (ljudskih univerz) in njihovih združenj, največjih izvajalcev izobraževanja odraslih v Nemčiji.

DVV International podpira nastajanje in razvoj trajnostnih sistemov za izobraževanje mladine in odraslih. Kot vodilna strokovna organizacija na področju izobraževanja odraslih in razvojnega sodelovanja se DVV International posveča vseživljenjskemu učenju že 45 let. Svoje delo financira s prispevki ustanov in zasebnih darovalcev.

Naše poslanstvo

Izobraževanje je človekova pravica. Proti revščini se borimo z izobraževanjem in podpiramo razvoj. Kot globalno delujoča strokovna organizacija za izobraževanje odraslih in razvojno sodelovanje gradimo trajnostne sisteme za izobraževanje odraslih skupaj z državljani, izobraževalnimi organizacijami in vladami. Skupaj z ljudmi v deželah naših projektnih partnerjev ustvarjamo prostor za vseživljenjsko učenje.

Ključna področja našega dela:

- pismenost, temeljno in poklicno izobraževanje
- globalno učenje, okoljsko izobraževanje in trajnostni razvoj
- migracije in integracija, delo z begunci, zdravstveno izobraževanje, preprečevanje konfliktov in izobraževanje za demokracijo

Lokalna podpora

Izvajamo izobraževalne projekte za ranljive skupine mladih in odraslih, sodelujemo pri ustanavljanju izobraževalnih ustanov in svetujemo partnerjem ter vladam pri vzpostavljanju in razvoju trajnostnih sistemov za izobraževanje mladine in odraslih.

Sodelujemo z več kot 200 partnerji (predstavniki civilne družbe, vlade, akademski partnerji) v več kot 35 afriških, azijskih, latinskoameriških in evropskih državah. Naši nacionalni in lokalni uradi gradijo lokalno in regionalno sodelovanje in zagotavljajo kakovost oz. učinkovitost našega delovanja.

Globalno partnerstvo

Splošno, poklicno, kulturno in znanstveno izobraževanje mladih in odraslih je ključno za razvoj kjerkoli na svetu. Skupaj z nacionalnimi, pokrajinskimi in globalnimi združenji izobraževalcev odraslih DVV International izvaja lobiranje in zagovorništvo človekovih pravic do izobraževanja in vseživljenjskega učenja. S tem sledimo Razvojnim ciljem novega tisočletja ZN, programu Globalno izobraževanje za vse (EFA) in UNESCO-vim svetovnim konferencam o izobraževanju odraslih (CONFITEA).

DVV je član Evropskega združenja za izobraževanje odraslih (European Association for the Education of Adults –EAEA), Mednarodnega sveta za izobraževanje odraslih (International Council – for Adult Education – ICAE) in Nemške komisije za UNESCO (German Commission for UNESCO – DUK).

DIE KÄRNTNER VOLKSHOCHSCHULEN (KOROŠKE LJUDSKE UNIVERZE)

Naslov:

Verein „Die Kärntner Volkshochschulen“

Bahnhofplatz 3, 9020 Klagenfurt, Avstrija

Tel.: +43 (0) 50 47770 70 / Fax: 0043 (0) 50 47770 20

office@vhsbtn.at / www.vhsbtn.at

Koroško združenje ustanov za izobraževanje odraslih (VHSKTN) je neprofitno združenje osmih ustanov za izobraževanje odraslih (iz Celovca, Beljaka, Špitala, Volšperka, Feldkirchna, Šentvida ob Glini in Velikovca). VHSKTN je bilo ustanovljeno pred skoraj 60 leti.

Kot je običajno za ljudske univerze, je tudi VHSKTN

lan Avstrijskega združenja ustanov za izobraževanje odraslih.

Koroško združenje ustanov za izobraževanje odraslih je izobraževalna ustanova. Zavezano je demokratičnosti, načelom temeljnih človekovih pravic in je neodvisno od vsake politične stranke. Zato VHSKTN nasprotuje kakršnekoli nedemokratskemu, rasističnemu, antisemitskemu ali mizoginemu vedenju ali ravnanju, ki diskriminira ali ovira katerokoli skupino ljudi ter skuša takšne primere preprečiti.

V skladu s stališči Avstrijskega združenja ustanov za izobraževanje odraslih tudi VHSKTN razume izobraževanje kot učni proces, ki poteka skozi vse življenje (vseživljenjsko učenje) in zaobjame tako spoznavne, čustvene kot telesne dimenzije, ali

z drugimi besedami, celotno osebnost. Delo VHSKTN upošteva učenčeve potrebe in zahteve, skuša pa tudi osvestiti ljudi o potrebah in zahtevah, na katere so morda v vsakdanjem življenju pozabili.

V VHSKTN deluje 600 učiteljev/mentorjev, ki vsako leto izvajajo več kot 2500 programov po vsej Koroški. VHSKTN vodi Dr. Gerwin Müller, pedagoška vodja pa je Beate Gfrerer. Poleg tradicionalnih programov – kultura in družba, narava in okolje, ekonomija, informacijska tehnologija, tuji jeziki, ustvarjalnost, kuharska umetnost, lepota in zdravje – VHSKTN izvaja tudi več kot 25 lokalnih in mednarodnih projektov. Skupni imenovalec večine projektov je „ponovna priložnost za šolski uspeh“ in sega od temeljnih izobraževalnih programov do srednješolskega spričevala in priprave za vstop na univerzo. Koroško združenje ustanov za izobraževanje odraslih nudi priložnost tistim, ki „padejo skozi družbeno sito“ in podpira ljudi iz vseh družbenih skupin pri vzpenjanju po družbeni lestvici.

ANDRAGOŠKI CENTER SLOVENIJE

Naslov:

Andragoški Center Slovenija

Šmartinska 134, 1000 Ljubljana, Slovenija

Tel.: +386 1 5842 560 / Fax: +386 1 5842 550

info@acs.si / www.siae.si

Andragoški center Republike Slovenije
Slovenian Institute for Adult Education

Andragoški center Slovenije (ACS) je osrednja državna ustanova za raziskovanje in razvoj, kakovost v izobraževanju, svetovanje in vrednotenje ter promocijo in informiranje na področju izobraževanja odraslih. ACS oblikuje baze strokovnih podatkov, izvaja evalvacije, spremlja sistemski razvoj izobraževanja odraslih, razvija različne oblike formalnega in neformalnega učenja, programe za izboljšanje pismenosti odraslih in namenja posebno pozornost izboljšanju dostopnosti izobraževanja in učenja za ranljive skupine odraslih. Pri tem razvija potrebno infrastrukturo za podporo učenju, modele za samo-evalvacijo kakovosti in ocenjevanje že pridobljenega znanja ter izvaja strokovno izobraževanje in usposabljanje za izobraževalce. ACS informira o svojem delovanju in dosežkih tako strokovno kot širšo javnost in prispeva k širšemu zavedanju o pomenu in vlogi izobraževanja odraslih.

Podrobnejše poslanstvo ACS

Prepričani smo, da lahko izobraževanje pomaga ljudem pri iskanju odgovora na vseživljenjsko vprašanje Kako naj živim svoje življenje? V tem duhu morajo izobraževalni programi prisluhniti besedi posameznega udeleženca. Po drugi strani pa se oseba ne more izraziti izven skupnosti, oz. še več: vsakdo se želi izraziti v skupnosti. Izobraževanje mora združevati obe plati človekovega življenja. Beseda skupnost izhaja iz latinske besede „communicare“, kar pomeni sporazumeti se, deliti. Komunikacija pomeni deliti med seboj – ne samo materialnih stvari, tudi znanje, duhovne izkušnje, vrednote, probleme idr. Ljudje potrebujemo sodelovanje. Problemi, ki si jih delimo, celo spori, se lahko rešujejo tvorno, kadar je dovoljen dialog, ko lahko človek svoje ideje, znanje in sposobnosti, vrline in vrednote odprto izkaže in se o njih pogovori. Dialog pomeni, da

ljudje drug drugega poslušajo in poskušajo razumeti. Kadar si ljudje prizadevajo, da bi razumeli drugega, so zmožni izoblikovati skupno resničnost. Zato ACS namenja posebno pozornost skupnostnemu učenju, dialogu in poosebljenemu učenju. Posebno skrb ACS namenja tudi ljudem, ki so v nevarnosti, da bi bili iz dialoga izključeni, kot npr. slabše izobraženi, mladi, ki so predčasno opustili šolanje (osipniki), priseljenci, brezposelni idr. Večina našega dela je povezana z neformalnim učenjem, ki zavzema največji delež v vseživljenjskem učenju.

ACS in izvajalci izobraževanja odraslih

Ker se zavedamo, kako pomembni so kompetentni izvajalci izobraževanja odraslih, razvijamo zanje (za učitelje, mentorje, tutorje, svetovalce idr.) različne izobraževalne programe. Kompetentni izvajalci izobraževanja odraslih so steber kako-

vosti učnih procesov in s tem pomembni gibalci v spreminjanju se družbi.

ACS in projekt „Spoznav svoj življenjski slog“

Z odločitvijo za sodelovanje v projektu „Spoznav svoj življenjski slog“ nismo imeli težav, saj izhaja iz podobnih vrednot in sledi podobnim ciljem, kot jim sledimo mi. Vprašanja trajnostnega razvoja so zelo pomembna v globalnem svetu. Verjamemo, da lahko pripomoremo k uveljavljanju trajnostnega razvoja v Sloveniji. Projektu smo se pridružili skupaj z mrežo mentorjev PUM¹-ai in Umanotero – nevladno organizacijo, ki deluje na tem področju že več kot desetletje. V projektu se vsi učimo skupaj s svojimi projektnimi partnerji. Sodelujemo in delimo vse dobrine, znanje, ideje ter si prizadevamo, da bi jih razširili po vsem svetu.

ESTONIAN NON-FORMAL ADULT EDUCATION ASSOCIATION (ESTONSKO ZDRUŽENJE ZA NEFORMALNO IZOBRAŽEVANJE)

Naslov:

Eesti Vabaharidusliit

55 J. Vilmsi Street, 10147 Tallinn, Estonija

Tel.: +372 648 8100

evhl@vabaharidus.ee / www.vabaharidus.ee

Estonsko združenje za neformalno izobraževanje (ENAEA) je estonska nevladna krovna organizacija na področju neformalnega izobraževanja, ki združuje nevladne izobraževalne organizacije in ljudske univerze. ENAEA ima 72 ustanov članic.

Naše vrednote:

- predpogoj in temelj za razvoj vidimo v vseživljenjskem učenju in aktivni sodelovanju vsakega posameznika v življenju ožje in širše skupnosti;
- izobrazba in učenje igrata ključno vlogo v borbi z revščino, neenakostjo in družbeno razslojenostjo, pa tudi v izgradnji demokracije in gospodarskega razvoja ter spodbujanju ustvarjalnosti.

Stališče ENAEA je, da mora vseživljenjsko učenje v Estoniji upoštevati učenčeve potrebe, zagotavljati njegovo aktivno sodelovanje v učnem procesu ter omogočiti dostopnost učenja in izobraževanja vsem ljudem.

ENAEA oblikuje izobraževalne smernice, podpira dejavnost svojih članic, spodbuja njihovo medsebojno sodelovanje,

zbira in izdaja učno gradivo, zbira in širi informacije, izvaja raziskovalne projekte, organizira seminarje, tečaje, konference ipd., sodeluje z vladnimi ustanovami, na državni in mednarodni ravni pa z organizacijami, ki imajo podobne cilje.

ENAEA ima izkušnje z različnimi raziskovalnimi projekti in projekti znotraj mrež: EQF, NQF, poklic učitelja/andragoškega delavca in njegova izobrazba (nacionalna in mednarodna raven, vključno z usposabljanjem voditeljev/moderatorjev), temeljne spretnosti in poklicno izobraževanje, ključne kompetence in neformalno izobraževanje ter drugo.

Področja pristojnosti so: izobraževanje odraslih v lokalnem okolju, usposabljanje za vodje nevladnih organizacij, svetovanje in usmerjanje v izobraževanju odraslih, kakovost v izobraževanju odraslih (vključno z usposabljanjem voditeljev/moderatorjev), vključevanje mladih, ki so predčasno opustili šolanje v izobraževanje odraslih.

¹PUM je slovenska kratica programa za mlajše odrasle, ki je bil razvit na ACS v 90. letih, da bi pomagal mladim osipnikom. Izobraževanje za iskanje zaposlitve. Danes deluje v Sloveniji 12 PUM skupin.

EUROPEAN ASSOCIATION FOR THE EDUCATION OF ADULTS (EVROPSKO ZDRUŽENJE ZA IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH)

Naslov:

European Association for the Education of Adults (EAEA)

Mundo-J, Rue de l'Industrie 10, 1000 Bruselj, Belgija

Phone: +32 2 893 25 22

eaea-office@eaea.org / www.eaea.org

EUROPEAN ASSOCIATION FOR
THE EDUCATION OF ADULTS

Evropsko združenje za izobraževanje odraslih (The European Association for the Education of Adults – EAEA) je glasnik neformalnega izobraževanja odraslih v Evropi. EAEA je evropska nevladna organizacija, v kateri je včlanjenih 123 ustanov iz 42 držav in zastopa več kot 60 milijonov učencev širom Evrope.

EAEA je evropska nevladna organizacija, katere namen je povezovanje in zastopanje evropskih organizacij, ki se neposredno ukvarjajo z izobraževanjem odraslih. Združenje EAEA so leta 1953, pod imenom Urad za izobraževanje odraslih (Bureau of Adult Education), ustanovili predstavniki nekaterih evropskih držav.

EAEA podpira načela socialne vključenosti, navedena v strategiji Evropa 2020 (EU 2020 strategy). Spodbuja izobraževanje odraslih, prizadeva si za boljšo dostopnost izobraževanja za vse in večjo udeležbo vseh v formalnem in neformalnem izobraževanju, posebej skupin, ki se manj vključujejo v izobraževanje. Spodbujamo pristope, ki so usmerjeni na učenca in upoštevajo človekove življenjske potrebe ter mu omogočajo pridobitev vseh vrst sposobnosti, še posebej temeljne in prenosljive.

EAEA

- obvešča in informira o evropskih strategijah,
- sodeluje z evropskimi institucijami, državnimi in pokrajinskimi oblastmi (na primer: Svet Evrope, UNESCO),

- preko EUCIS-LLL (The European Civil Society Platform on Lifelong Learning) sodeluje z različnimi interesnimi skupinami,
- izdaja poročila, priročnike, posreduje informacije o projektih in njihovih rezultatih,
- svetuje in daje članom priporočila za strategijo dela,
- pomaga članom pri izmenjavi dobrih praks, iskanju partnerjev, razširjanju projektov in pri različnih dogodkih.

Cilj EAEA je podpirati in spodbujati vključenost njenih članov v dejavnosti, partnerstva, politike, razvoj izobraževalnih programov, raziskovanje, zagotavljanje socialne vključenosti in kohezije, demokratično udeležbo in borbo proti revščini in diskriminaciji. EAEA je povezana v mednarodno mrežo ustanov za izobraževanje odraslih in vodilna pri uvajanju inovativnih konceptov učenja odraslih v širšo prakso. EAEA redno organizira evropske konference o aktualnih temah v izobraževanju odraslih in vseživljenjskem učenju ter se povezuje z drugimi evropskimi platformami in krovnimi pobudami na evropski ravni.

Slednjič ima EAEA dolgoletne izkušnje pri dejavnostih razširjanja in močne informacijske kanale: preko svoje spletne strani doseže vsako leto 350 000 različnih obiskovalcev. Njeno glasilo bere več kot 2000 uporabnikov in na družbenih omrežjih ji sledi več kot 800 ljudi.

AVTORJI MODULA: BAOBAB – GLOBALNO UČENJE

Naslov:

BAOBAB – Globales Lernen

Sensengasse 3, 1090 Dunaj, Avstrija

Tel. : +43 (0) 1319 30-73 / Fax: +43 (0) 1319 3073-510

service@baobab.at / www.baobab.at

BAOBAB – globalno učenje (BAOBAB – Globales Lernen) je neprofitna organizacija in osrednja ustanova za globalno izobraževanje v Avstriji. Pripravljamo in izdelujemo didaktično gradivo za učitelje in mentorje ter jih tako spodbujamo, da vpeljejo globalne vsebine v avstrijske šole in druge izobraževalne ustanove. S svojim delom želimo dvigniti zavest o globalnih ekonomskih, družbenih, ekoloških in političnih povezavah ter pokazati, da so te posledica delovanja človeka in jih je mogoče spremeniti. Baobab ima sedež na Dunaju in deluje na štirih različnih področjih:

Knjižnica

BAOBAB – globalno učenje je del C3-Knjižnice za mednarodni razvoj. To je največja knjižnica v Avstriji, ki je namenjena izobraževalnemu in raziskovalnemu delu na različnih področjih: mednarodni razvoj, globalno izobraževanje, položaj žensk in področje enakosti med spoloma. Izobraževalni del knjižnice ponuja širok obseg didaktičnih gradiv (knjige, DVD-ji, CD-ji, igrice) o globalnih vsebinah in pokriva različne ravni. V gradivu najdemo vsebine kot npr. mirovno izobraževanje, človekove pravice, okoljske teme, politično in razvojno izobraževanje, družbeno in medkulturno izobraževanje ter izobraževanje o različnosti.

Posebna pozornost je namenjena eno- ali večjezičnim

otroškim knjigam in filmom ter dokumentarnim filmom z vsega sveta.

Filmi in učno gradivo

BAOBAB – globalno učenje razvija učno gradivo o globalnih temah na vseh ravneh (od vrtca do izobraževanja odraslih). Na naših DVD-jih so izbrani dokumentarni in kratki filmi iz Afrike, Azije, Latinske Amerike in Vzhodne Evrope ali pa te dežele prikazujejo. Prikazujejo globalno tematiko in omogočajo vpogled v raznolike življenjske situacije ljudi z vsega sveta. Poleg tega DVD-ji vsebujejo didaktično gradivo in informacije o ozadju vsakega filma.

Usposabljanje

BAOBAB – globalno učenje izvaja usposabljanja s področja globalnega izobraževanja, ki je namenjeno učiteljem in mentorjem najrazličnejših ravni (vrtci, šole idr.). Usposabljanje je usklajeno s trenutnimi potrebami izobraževalcev in zagotavlja znanje, ki je potrebno za vpeljavo globalnega izobraževanja v učne programe.

Svetovanje

BAOBAB – globalno učenje pomaga učiteljem, mentorjem in učencem pri izbiri učnega gradiva in izvedbi projektov.

III. O TEM MODULU

Ta modul prinaša zamisli in pristope za predstavitev globalnega učenja ciljni skupini mladih odraslih skozi učne vsebine o potrošništvu in proizvodnih verigah. Usmerjen je na preučevanje bombaža in proizvodnjo tekstila.

Modul se ukvarja z globalizacijo proizvodnega procesa na primeru oblačil. Kje in pod kakšnimi pogoji izdelujejo naša oblačila? Kateri posamični koraki v proizvodnem procesu so potrebni in kakšne finančne oz. družbene stroške povzročajo? Kakšne so posledice za okolje? In pod kakšnimi pogoji izdelujejo naša oblačila ljudje v daljnih deželah, odkoder te dobrine prihajajo? Udeleženci začnejo s svojimi lastnimi potrošniškimi navadami, nato se ukvarjajo z globalno proizvodnjo dobrin in jo postavijo v kontekst človekovih pravic in okoljske vzdržnosti.

Povezava z zasebnim življenjem udeležencev je osrednjega pomena. V gradivu so prikazani različni pristopi, ki vpeljejo temo trajnostnega razvoja, hkrati pa omogočajo podrobno preučevanje različnih vidikov, povezanih s tekstilno proizvodnjo. Udeleženci si bodo ogledali probleme z različnih zornih kotov in razmišljali o alternativnih rešitvah. Pristopi dopuščajo tako kognitivno kot ustvarjalno preučevanje vsebine.

V vsakem poglavju bo mentor našel dodatne informacije o obravnavani vsebini, kot tudi različne pristope, ki jih lahko uporabi skupaj z udeleženci.

Knjižica omogoča raznovrstno uporabo:

Lahko se uporablja kot zbirka pristopov za osvetlitev področja tekstilne proizvodnje, iz katere lahko izbiramo posamične in

jih, glede na vsebino učne snovi, interes ali razpoložljivi čas, vključimo v redno učno snov.

Knjižica poleg tega omogoča mentorju, da izvede samostojen projekt – delavnico glede na interes in pobude udeležencev ali glede na ta ali oni posamični vsebinski vidik (v nadaljevanju je predstavljena možna shema poteka). Seveda pa lahko prikazane pristope uporabi tudi pri drugih vsebinah in dejavnostih, ki tu niso predstavljene ali pa jih poveže z drugimi metodami. Zbirka pristopov je le ponudba, ki pušča prostor za širjenje in improviziranje.

Metode so vedno opisane tako, da jih mentor lahko uporabi samostojno in brez težav. Kot so pokazale do sedaj izvedene delavnice, pa je v nekaterih primerih za uspešno izpeljavo in prijetno vzdušje vendarle potrebna in tudi pričakovana določena mera mentorjeve improvizacije.

Vedno so navedeni podatki o potrebnem gradivu, času izvedbe (časovni okvir je le smernica in se lahko spreminja glede na značilnosti skupine), kot tudi napotki o pripravi, izpeljavi in ocenitvi posamezne vaje. Priložene so tudi potrebne predloge in delovni listi, ki se jih lahko preslika iz knjižice. Ker so gradiva na voljo tudi na spletni strani projekta (www.knowyourlifestyle.eu), lahko tiskanje posamičnih vsebin olajša pripravo. Upamo, da bodo vsi mentorji in udeleženci delavnic, ki bodo delali z našimi gradivi, uživali v preučevanju predlaganih vsebin ter tako dobili spodbudne uvide in zamisli, in utrdili zavest o pomenu trajnosti v našem življenju v prihodnosti.

DELAVNICA O TEKSTILU

Trajanje izvedbe: 5 ur (in odmori)

čas/minute	naslov	dejavnosti	vsebina	pripomočki/ gradivo
35	UVOD			
05	Uvod		Predstavitve programa	
15	Moj zunanji videz	Poziciometer	Razmišljanje o oblačenju in potrošništvu	
15	Kviz o tekstilu	Kviz	Delovni list Rešitve kviza	Delovni list Rešitve kviza
160	Tekstilna industrija in delovni pogoji			
30	Proizvodnja majice	Slike	Uvod v proizvodno verigo tekstila in z njo povezani škodljivi vplivi na ljudi in okolje	Slike, kartice z besedilom, listna tabla, pisala in morebiten dostop do svetovnega spleta
30	Koliko kdo dobi od majice?	Ocena stroškov dela v razmerju do končne cene majice	Vpogled v proizvodne stroške in njihov izvor	Kartice, bucike, žeblički ali lepilni trak, papir A4 formata s predvidenimi stroški za majico, delovni list „Majica“ za vsako skupino
100	Delovni pogoji v tekstilni industriji	Delo z odlomki časopisnih člankov, uveljavljanje človekovih in pravic iz dela	Prepoznavanje problemov delovne zakonodaje in iskanje rešitev	Kartice z besedilom o delovnih pogojih (najmanj 40 kartic), papir in pisala, delovni listi (eden za vsako skupino), bucike/žeblički ali lepilni trak
105	Rešitve in potreba po ukrepih			
45	V džungli certifikatov kakovosti	Iskanje po svetovnem spletu	Spoznavanje različnih trajnostnih certifikatov v tekstilni industriji	Izrezki certifikatov, informacije o certifikatih, dostop do svetovnega spleta
60	Kaj lahko storim?	Poziciometer	Kaj lahko za večjo pravičnost naredimo kot posamezniki?	Kartice z besedilom: ukrepi – tekstil, oznaki „Veliko se lahko spremeni“, „Nič se ne more spremeniti“, rdeča in zelena pisala

BOMBAŽ IN TEKSTILNA INDUSTRIJA

Tekstilna industrija in industrija oblačil sta skrajno globalizirani. Zaradi konkurence na svetovnem trgu in iskanja cenejših proizvodnih postopkov so številna tekstilna podjetja preselila svoje proizvodne obrate v tako imenovane dežele v razvoju. Tako visoko tehnološka podjetja, različni dobavitelji in poddobavitelji kot ženske, ki delajo od doma, vsi so vpleteni v globalno ekonomijo. Vsem je skupno, da se v celotni proizvodni verigi ne ozirajo na delovne in človekove pravice. Na tisoče tekstilnih podjetij zaposluje na globalnem tekstilnem trgu večinoma mlade ženske, zlasti v Aziji in Latinski Ameriki. Splošna praksa je, da ni rednih plač, delovnih pogodb, delo izven delovnega časa se ne plačuje ipd.

Pogosto prevažajo surovine, vmesne in končne izdelke čez pol sveta. Ekološka obremenitev vzdolž celotne tekstilne verige je dobro znana: uporaba ogromnih količin pesticidov za pridelavo surovih vlaken, uporaba širokega spektra kemikalij za tekstilno hibridizacijo in izredno visoka poraba vode pri pridelovanju bombaža.

V zadnjih nekaj letih pa imajo družbeni vidiki vse večji pomen. Zahvaljujoč organizacijam civilne družbe, kot je Clean Clothes Campaign, so proizvajalci in tekstilni trgovci, katerih cilj je zgolj dobiček, vse bolj primorani prevzeti družbeno in ekološko odgovornost za svoje izdelke in proizvodne postopke

vzdolž celotne verige dobičkov.

Ekološka & Pravična moda ni več zgolj tržna niša! Ekološki džins in majice, izdelane po načelu pravičnega trgovanja že visijo na obešalnikih velikih modnih verig. Kaj pravzaprav označuje izraz „ekološko“ in kaj pomeni „pravičen“? Kakšno je ozadje različnih certifikatov kakovosti?

V tem poglavju so prikazana različna problemska področja v proizvodni verigi tekstila in nakazane možne rešitve. Potrebno bi bilo vzpostaviti trajnostno sozvočje z naravnimi viri.¹

V tem poglavju udeleženci na primeru tekstila razmišljajo o globalni proizvodnji dobrin, hkrati pa ozavešajo lastne potrošniške navade. Sledijo proizvodnji džinsa okrog sveta, seznanijo se z različnimi fazami tekstilne proizvodnje kot tudi s problemi, ki so z njo povezani. Posebna pozornost je usmerjena na delovne pogoje v proizvodnji tekstila, ki so v nasprotju s s človekovimi pravicami in temeljnimi standardi dela. Udeleženci iščejo možne rešitve, o njih razmišljajo in ocenjujejo morebitne ukrepe.

Temo je mogoče obravnavati tudi v okviru poučevanja tujih jezikov (angleščina, nemščina).

¹Dodatne informacije za predavatelje so v: Welbesserin 2/2011, S.9-11: www.cleanclothes.at/media/common/uploads/download/ausgabe-22011/weltverbesserin-2-2011_web-doppel.pdf

>>> PA ZAČNIMO

Delavnico o tekstilu lahko začnemo z eno od naslednjih treh vaj. Vse vaje so usmerjene na potrošniško vedenje udeležencev in temo „blagovne znamke“.

Vsak človek ima svoje poglede, ki vplivajo na njegovo življenje in vedenje. Nekaterim ljudem sta

zunanji videz, podoba zelo pomembni. Blagovna znamka izraža določeno podobo (imidž) in poglede na življenje. Z oblačilom opozarjamo na pripadnost določeni skupini. Obleka tako postane simbol družbenega položaja, kar ima vključujoče ali izključujoče posledice.

>>> BLAGOVNA ZNAMKA NAREDI ČLOVEKA

Udeleženci razpravljajo o blagovnih znamkah in funkciji oblačil

samostojno delo

25 min.

papir A3 formata za vse udeležence, barvna pisala, vrvica in ščipalke (ali plutovinasta tabla)

si udeleženci prejmejo list papirja, na katerega narišejo obris osebe. Ta oseba je zdaj oblečena (narišejo) v oblačila določenih blagovnih znamk. Logotipi blagovnih znamk morajo biti jasno vidni. Narišejo na primer majico in razločno napišejo blagovno znamko ali narišejo njen logotip. Domišljiji je odprta prosta pot. Od udeležencev je odvisno, ali se bodo s to osebo poistovetili in jo oblekli tako, kot se običajno sami oblačijo, kot jim

je všeč ali si želijo, ali pa gre za namišljeno osebo. Po 10 minutah drug drugemu pokažejo risbe, a jih ne razlagajo.

Sledi razprava o naslednjih vprašanjih:

- Kakšno funkcijo imajo oblačila?
- Zakaj so blagovne znamke tako pomembne?
- Katera stališča povezuje z določenim stilom oblačenja?

>>> MOJ ZUNANJI VIDEZ: ZNAMKA DA, ZNAMKA NE

Udeleženci razpravljajo o svojih pogledih na oblačenje in stališčih do potrošništva.

poziciometer

15 min.

delovni list „Moj zunanji videz“

V prostoru postavimo dva pola. Eden označuje „malo“, drugi „veliko“. Med njima poteka namišljena črta. Udeležence povabimo, da zavzamejo položaj med obema poloma, in sicer glede na stopnjo in smer soglašanja s posameznim vprašanjem. Udeleženci se lahko postavijo v skrajne točke polov, ali pa vmes. Različni udeleženci bodo izbirali različne položaje. Mentor vsakokrat opredeli pomen posameznega pola, nato postavi vprašanje:

- Koliko časa potrebujete, da zjutraj izberete oblačila? (malo – veliko)
- Ali je blagovna znamka pri nakupu oblačil za vas pomembna? (nepomembna – pomembna)
- Kako pogosto kupujete nova oblačila? (vsak dan – največ enkrat na leto)
- Kako pomembna je za vas blagovna znamka, ko izbirate obutev? (nepomembna – pomembna)

- Ali običajno zapravite veliko ali malo denarja za oblačila? (malo – veliko)
- Koliko oblačil iz svoje omare redno oblačite? (več kot 5 – manj kot 5)
- Če želijo, lahko udeleženci pojasnijo svojo izbiro.

Različica

Vajo lahko dela vsak sam s pomočjo delovnega lista/vprašalnika „Moj zunanji videz“. Ko izpolnijo vprašalnik, udeleženci primerjajo svoje odgovore z odgovori drugih udeležencev.

Namig za nadaljnje delo:

Z obdelavo delovnih listov/vprašalnikov lahko dobimo skupinske rezultate. Ko seštejemo frekvence odgovorov, jih lahko pretvorimo v odstotke.

>>>

MOJ ZUNANJI VIDEZ: ZNAMKA DA, ZNAMKA NE DELOVNI LIST

1. Koliko časa potrebujete, da zjutraj izberete oblačila?

☐

< 5 min.

☐

5-10 min.

☐

10-20 min.

☐

20-30 min.

☐

> 30 min.

2. Kako pomembna je za vas blagovna znamka pri nakupu oblačil?

☐

zelo pomembna

☐

precej pomembna

☐

precej nepomembna

☐

nepomembna

3. Kako pogosto kupujete nova oblačila?

☐

približno enkrat na teden

☐

približno enkrat na mesec

☐

vsake dva do tri mesece

☐

vsakih 6 mesecev

☐

enkrat na leto

☐

manj pogosto

4. Kako pomembna je za vas blagovna znamka pri nakupu obutve?

☐

zelo pomembna

☐

precej pomembna

☐

precej nepomembna

☐

nepomembna

5. Koliko denarja na mesec povprečno potrošite za obleke?

☐

< 10

☐

10-30

☐

30-60

☐

60-100

☐

nad 100 EUR

6. Koliko oblek iz svoje omare v resnici nosite?

☐

skoraj vse

☐

okrog 2/3

☐

okrog 1/2

☐

okrog 1/3

☐

le nekaj

>>> DENAR JE SVETA VLADAR

Udeleženci preučujejo trgovine z oblačili in blagovne znamke, kje so sedeži trgovskih družb in kje države proizvajalke.

iskanje po svetovnem spletu, iskanje po zemljevidu sveta

50 min.

Pripomočki: dostop do svetovnega spleta, zemljevid sveta (npr. e.g. www.mygeo.info/karten.html), modre in rumene zastavice (ali: bucike/žeblički z glavico v dveh različnih barvah)

Udeleženci oblikujejo male skupine, po 3 – 4. Razmišljajo o naslednjih vprašanjih:

- V katerih trgovinah ponavadi kupujem obleke?
- Ali nosim obleke določene blagovne znamke in katere?
- Katere druge trgovske družbe in blagovne znamke poznam?

Naštete trgovske družbe se bodo razlikovale glede na skupino. Zberejo se vsa imena družb, nato vsaka skupina preuči dve od njih ali dve blagovni znamki. Pri tem uporabijo spletne strani Clean Clothes Campaign (www.cleanclothes.at/de/firmen-check) kot tudi spletne strani sedeža trgovske družbe ter njenih proizvodnih obratov.

Če za izbrane trgovine ali trgovske družbe ni informacij, lahko udeleženci preučujejo naslednje: C&A, H&M, Helly Hansen, Jack Wolfskin, Jack & Jones, Tally Weijl, New Yorker, Levi Strauss & Co. Vsaka skupina označi na zemljevidu sveta sedež družbe z modro, proizvodne obrate pa z rumeno zastavico. Udeleženci razpravljajo, zakaj imajo te družbe svoje sedeže v razvitih državah, svojo proizvodnjo pa so preselile v tako imenovane dežele v razvoju. Kam se seli največ družb? Kako lahko to razložimo? Iz kakšnih razlogov družbe prikrivajo kraje, v katerih poteka proizvodnja?

>>> TEKSTILNA INDUSTRIJA: MED DOBIČKOM IN ODGOVORNOSTJO

Kot vsaka druga industrijska veja je tudi tekstilna industrija tako geografsko kot družbeno skrajno globalizirana. Zaradi konkurence na svetovnem trgu in iskanja ugodnih cenovnih pogojev so številne tekstilne družbe preselile svoje proizvodne obrate v tako imenovane dežele v razvoju. Številni so vpleteni v globalno gospodarstvo, od visoko tehnoloških družb pa vse do različnih velikih in malih dobaviteljev ter malih družinskih podjetij.

Pogosto prevažajo surovine, polizdelke in končne tekstilne izdelke čez pol sveta. Ekološki vpliv vzdolž tekstilne verige je znano dejstvo. Tudi družbeni vidik igra pomembno vlogo, če

se preusmerimo na trajnostni razvoj. Poleg tega, da proizvajalci tekstila in trgovci sledijo le svojim ekonomskim interesom, naj prevzamejo tudi družbeno in okoljsko odgovornost za svoje proizvode, še posebej v proizvodnih procesih, ki prinašajo dobiček.

Vidiki trajnostnega razvoja pri poslovanju morajo postati temelj pri označevanju izdelkov. Verodostojen in prepričljiv certifikat kakovosti v tekstilni industriji mora postaviti trajnostni vidik v središče procesa potrjevanja kakovosti. Takšen pristop pa zahteva preglednost glede izvora tkanin, obdelave in proizvodnje.

>>> KVIZ O TEKSTILU

Udeleženci dobijo vpogled v ozadje tekstilne industrije.

 kviz

 15 min.

 delovni list „Odgovori na kviz“, pisala

Udeleženci oblikujejo majhne skupine. Vsaka dobi izvod „Odgovorov na kviz“, kjer so pravilni odgovori pomešani. Mentor prebere prvo vprašanje. Skupine lahko odgovorijo šele takrat, ko z branjem konča. Skupina, ki prva pravilno odgovori, zmaga in dobi točko. Skupina, ki odgovori,

preden je vprašanje do konca prebrano, dobi negativno točko. Mentor nato prebere naslednje vprašanje. Udeleženci se pogovorijo o tem, kaj je zanje novega, presenetljivega ali neznanega.

Odgovori

1. platenke (za vsako športno majico oz. dres je treba reciklirati 13 platenk)
2. 1.8 milijarde² (je enako 60 parov kavbojk na sekundo)
3. Kitajska
4. H&M³ (tesno mu sledi C&A)
5. 130 evrov⁴ (to je približno 4,5 % mesečnega prihodka),
6. Zagotavlja informacijo o skrbi za okolje, delovnih pogojih ipd. pri izdelavi izdelka (imenuje se tudi znak kakovosti)
7. reklama za proizvajalca (tekstilne družbe pogosto proizvajajo različne blagovne znamke;

blagovna znamka izraža določeno zunanjo podobo, imidž in poglede na življenje; z zunanjim videzom se izraža pripadnost določeni družbeni skupini).

8. ZDA (Levi Strauss, ki se je priselil v Ameriko leta 1847, je izdeloval trpežne hlače iz džinsa za iskalce zlata)
9. bombaž (narejen je iz čistega brezškrobnega bombaža)
10. Gore-tex
11. Adidas (družba ima sedež v Nemčiji in prodaja tudi znamki Reebok ter Taylor Made)

²Vir: <http://de.globometer.com/kleidung-jeans.php>

³Vir: www.trendtop500.at/unternehmen/h-m-hennes-mauritz-gmbh/nettoumsatz

⁴Vir: www.statistik.at/web_de/statistiken/soziales/verbrauchsausgaben/konsumerhebung_2009_2010/055851.html

KVIZ O TEKSTILU: ODGOVORI

1. Iz česa so narejeni dresi brazilske nogometne reprezentance?
2. Koliko parov kavbojk se proda na svetu vsako leto?
3. Kje zraste največ bombaža?
4. Kako se imenuje najbolj uspešno avstrijsko podjetje z oblačili?
5. Koliko povprečno porabi posamezno gospodinjstvo za oblačila in modne dodatke na mesec?
6. Kaj je certifikat kakovosti?
7. Kaj je blagovna znamka?
8. Kje so bile narejene prve hlače iz džinsa?
9. Iz česa je izdelan evrski bankovec?
10. Katero blago je postalo znano zaradi svoje nepremočljivosti?
11. Katera velika družba, ki proizvaja tudi oblačila, ima svoj sedež v Nemčiji?

Gore-tex

Plastenke

1.8 milijarde

H&M

Certifikat kakovosti zagotavlja informacijo o skrbi za okolje, delovnih pogojih ipd. pri proizvodnji izdelka.

Bombaž

Kitajska

Reklama za proizvajalca

Adidas

130 EUR

ZDA

>>> SVETOVNO POPOTOVANJE MOJIH KAVBOJK

Na primeru kavbojk udeleženci dobijo vpogled v globaliziranost proizvodnje in ugotovijo vzroke za njeno internacionalizacijo.

🔍 iskanje po zemljevidu sveta

🕒 45 min.

✂️ zemljevid sveta v A3 formatu (npr. www.mygeo.info/karten.html), kartice z besedilom „Svetovno popotovanje mojih kavbojk“ (po en komplet na skupino), bučike/žeblički

Prvi korak: Made in ... (10 min.)

Za uvod v vsebino udeleženci drug z drugim preučujejo svoja oblačila. Preučijo vsak kos obleke, v katerega so ta dan oblečeni. Nalepke na notranji strani vsakega kosa oblačila kažejo, od kod prihaja. Tudi pri čevljih običajno najdemo njihov izvor. Na tabli so napisana imena različnih dežel, dodatno pa dobijo udeleženci naslednje pojasnilo: Nalepke ne povejo vedno resnice. Če piše Made in India (izdelano v Indiji) ali Made in Austria (izdelano v Avstriji), pomeni, da je v tej deželi potekala le zaključna izdelava. Ostale faze proizvodnje, od gojenja bombaža, predenja niti, barvanja blaga, vse do končnega izdelka pa potekajo v različnih delih sveta.

Drugi korak: (35 min.)

Glede na velikost skupine se udeleženci razdelijo v manjše skupine, po približno 10 udeležencev. Vsaka skupina dobi zemljevid sveta in izrezane kartice za „svetovno popotovanje kavbojk“. Udeležence se zaprosi, da razvrstijo kartice v pravilen vrstni red, tako kot poteka proizvodni proces od bombažnega polja do prodaje. Ob tem se pojasni, kateri proizvodni koraki so potrebni in kako globalizirana je danes proizvodnja. Ni neobičajno, da je kos obleke prepotoval 20 do 50 000 kilometrov, preden je pristal v naši lokalni trgovini.

Odgovori:

1. C // 2. F // 3. H // 4. I // 5. K // 6. B // 7. A // 8. E // 9. J // 10. G // 11. D

Nato skupina razpravlja o naslednjih vprašanjih.

- Namige za vprašanja lahko najdejo v karticah z besedilom ali pa jih zastavijo udeleženci sami. Če je potrebno, lahko mentor doda naslednje:
- V preteklosti je velik del tekstilne proizvodnje potekal v Evropi. Zakaj so se spremenile lokacije proizvodnje? Kaj je omogočilo to spremembo?

Možni odgovori:

Druge države so cenejše, imajo šibkejšo delovno zakonodajo, nižje davke in carine, politični dogovori se lažje sprejemajo, izboljšala so se komunikacijska sredstva, prevoz je poceni, surovine najboljše rastejo na določenih področjih, v nekaterih državah je na voljo znanje, mednarodne korporacije so usmerjene v popolno centralizacijo itn. Ob tem lahko dodamo, da se zaradi vse hitrejših sprememb v modni industriji proizvodnja spet približuje Evropi. Kot naslednji lokaciji proizvodnje se kažeta Maroko in Romunija.

Namigi za nadaljnje delo:

Lahko preučujemo tudi zgodovinski razvoj tekstilne industrije v Evropi in po svetu hkrati z delovnimi pogoji v evropski tekstilni industriji v preteklosti.

**PRESLIKAJ
/NATISNI
PREDLOGO**

SVETOVNO POPOTOVANJE MOJIH KAVBOJK KARTICE Z BESEDILOM

C

Temeljna surovina in s tem začetek naših kavbojk je bombaž. Raste predvsem na tropskem in subtropskem območju. Bombaževca rabi veliko sonca, stalne temperature med 18 in 28 stopinj Celzija ter ogromno vode. Bombaž za naše kavbojke so gojili in obrali v Aziji, natančneje v Indiji.

H

Sukanec se nato stke v džins blago v tkalnicah na Kitajskem.

A

Kroj za kavbojke prihaja iz ZDA, pošljejo ga hitro in preprosto po elektronski pošti.

B

Po barvanju je blago končano, kar pomeni, da je mehko in brez gub. V našem primeru se to zgodi v Bolgariji. Potem pošljejo blago v krojenje in šivanje. Tam, kjer šivajo, morajo zbrati tudi vse ostale sestavne dele: kraj, gumbe, navodila za pranje ...

G

V nadaljevanju posamezne dele sešijejo skupaj. Po večini to delajo mlade ženske. To je delovno zelo intenzivna faza ter zahteva velik fizični napor. Da bi se proizvodni stroški znižali, se ta faza odvija predvsem v deželah, kjer je cena dela najnižja in imajo delavci zelo nizke plače. V našem primeru je to Bangladeš.

F

Da bi iz bombaža naredili blago, je treba surov bombaž najprej spresti. To delajo v našem primeru v turških predilnicah. Za izdelavo niti so potrebni dragi sodobni stroji, zato se ta del običajno odvija v deželah, kjer imajo denar in tehnično znanje.

K

Barvanje blaga poteka v Tuniziji (Severna Afrika).

I

Da bi džins dobil značilno modro bravo, ga je potrebno v naslednji fazi pobarvati. Barva pride s Poljske.

E

Navodila za pranje pridejo iz Francije in jih tudi pošljejo v Bangladeš.

J

Gumbe in zakovice izdelajo v Italiji in pošljejo v Bangladeš.

D

Končane kavbojke pripeljejo z ladjo v Evropo. Tu prišijejo našitke, jih znova operejo in spravijo v osrednja skladišča. Od tam gredo na prodajne točke po Avstriji, kjer čakajo na nakup.

>>> PROIZVODNJA MAJICE

Udeleženec dobi vpogled v „tekstilno verigo“ in probleme ljudi ter okolja, ki izhajajo iz proizvodnje tekstila ter spozna prednosti ekološkega kmetovanja in pravične trgovine.

Prvi korak: (20 min.)

Udeleženci delajo vsi skupaj in pri tem uporabljajo slikovne kartice „Proizvodnja majice“. Če je v skupini več kot 15 udeležencev, jo je bolje razdeliti na dva dela in uporabiti dva kompleta slikovnih kart.

Pokažemo slike in izročimo udeležencem kartice z besedilom. Prvi udeleženec začne in bere besedilo št. 1. Udeleženci skupaj iščejo sliko, ki je povezana z besedilom. Ko jo najdejo, jo položijo na mizo. Naslednji udeleženec prebere kartico št. 2 in tako naprej, dokler niso vse slike zložene v smiselnem vrstnem redu.

Medtem se bodo pojavila vprašanja. Razprava je zaželeno, česar ne razumejo, pa razložimo. Vprašanja, na katera ne najdejo odgovora, se zabeleži za razpravo v plenarnem delu. Pozneje lahko udeleženci s pomočjo dodatnih virov poiščejo tudi manjkajoče odgovore. V pomoč pri iskanju odgovorov so lahko naslednje spletne strani o tekstilni proizvodnji, okolju in delovnih pogojih.

 delo s slikami

 30 min.

 kartice s slikami in kartice z besedilom (1 komplet na skupino), plakat, pisala, dostop do svetovnega spleta, če je na voljo

Uporabne spletne strani:

- www.wupperinst.org/globalisierung/pdf_global/baumwolle.pdf
- www.baumwolle.at/qualitaeten/qualitaeten-baumwolle.html
- www.wikipedia.org
- www.klimabuendnis.at/start.asp?ID=115294

Drugi korak: (10 min.)

Proizvodni proces katerikoli dobrin vpliva na ljudi in okolje. Vprašanje je le, kako hude so lahko posledice. Noben izdelek ne more biti narejen, ne da bi vplival na okolje. Ekološko kmetijstvo in pravična trgovina skušajo negativne posledice kar najbolj omiliti. V skupinah udeleženci povzamejo ugotovljene probleme in zabeležijo, kaj bi se v tekstilni industriji moralo spremeniti in kakšne so mogoče alternative.

PROIZVODNJA MAJICE: KARTE Z BESEDILOM⁵

1. GOJENJE BOMBAŽA

Glavna surovina za našo majico je bombaž. Skozi stoletja so bombaž uporabljali za izdelavo oblačil. Raste v tropskem in subtropskem podnebnem pasu, v predelih sveta, kjer je toplo podnebje, vročina, in kjer ni zmrzali. Bombaževca rabi veliko sonca, stalne temperature med 18 in 28 stopinj Celzija in ogromno vode. Tradicionalno gojenje bombaža pomeni uporabo velike količine gnojil in insekticidov, kar ima negativen vpliv na okolje. Gnojila lahko pronica v zemljo in končajo v podzemnih vodah, kar ima škodljive posledice tudi za zdravje kmetijskih delavcev. Bombaž pa gojijo tudi ekološko, tako kot našega na sliki. Med drugim to pomeni, da raste brez uporabe kemičnih gnojil in strupenih pesticidov, z uporabo naravnih metod. To nima le pozitivnih posledic na okolje, ampak tudi na ljudi, ki delajo na bombažnih poljih. Področja, kjer gojijo ekološki bombaž, se vsako leto večajo, vendar vplivajo le na približno en odstotek svetovne proizvodnje.

2. OBIRANJE BOMBAŽA

Bombaževca naredi glavičaste plodove, v katerih zrastejo semena grahove velikosti z nešteti belimi dlačicami. Ko je bombaž zrel, se plodovi odprejo, kosmata semena pa silijo ven. V tem trenutku je potrebno bombaž obrati hitro, da ne bi otrdel in postal neuporaben.

V velikih monokulturah običajno to delajo strojno. Najprej bombaževca poškropijo s strupenimi kemikalijami, da izgubi listje, potem pa lahko bela vlakna obirajo strojno. Na manjših poljih z ekološko kmetijsko pridelavo (kot na naši sliki) bombaž večinoma obirajo ročno. To je zelo težko in fizično naporno delo, vendar pa ni potrebno kemično odstranjevanje listov. Kakovost ročno obranega bombaža je višja, ker poberejo obiralci le zares zrele plodove in pustijo manj zrele na rastlini. Na žalost pa je v praksi vedno tako, da dobijo pri tradicionalnem gojenju obiralci, vključno z otroškimi delavci, zelo nizko plačilo za izredno naporno delo.

3. UMETNA VLAKNA

Ker bo naša majica oprijeta, med bombaž dodajo majhno količino elastana. Elastan je umetno vlakno in je podobno kot poliester izdelano iz nafte. Zaradi določenih značilnosti – se hitro suši, ohrani obliko in je preprost za vzdrževanje – je elastan nepogrešljiv v tekstilni industriji. Na žalost pa prihaja pri iskanju in prevozu nafte pogosto do daljnosežne okoljske škode. Pomislimo samo na poročila o nesrečah tankerjev in razlitjih nafte. Tudi do vojne lahko pride zaradi preprirov okrog tako zaželenih surovine.

Surova nafta je tudi omejen vir. Četudi se strokovnjaki vedno ne strinjajo, kdaj bodo naftne zaloge izčrpane, je potrebno pravočasno razmišljati o drugih možnostih. Ena od njih je proizvodnja tekstilnih vlaken iz celuloze, kar pomeni iz lesa.

⁵Verbraucherzentrale Bundesverband: Textilien – Eine Unterrichtsidee zu Nachhaltigkeit und Globalisierung. 2010
Paulitsch, Katharina: Am Beispiel Baumwolle: Flächennutzungskonkurrenz durch exportorientierte Landwirtschaft. 2004
Engelhardt, Andreas: Schwarzbuch Baumwolle. Was wir wirklich auf der Haut tragen. 2012
Verbraucherzentrale Bundesverband: Nachhaltigkeit und Globalisierung am Beispiel Textilien. 2010
www.wikipedia.org

PROIZVODNJA MAJICE: KARTE Z BESEDILOM

4. PREDENJE IN TKANJE

Po obiranju bombažna vlakna očistijo semen in strojno sprešajo v bale, nato pa odpeljejo v predilnice. Tam bombažna vlakna skupaj z elastanom spredejo v nit (prejo). Najprej dobimo zelo široke bombažne „vrvice“, končni proizvod po številnih postopkih predenja pa je zelo tanka bombažna nit (sukanec), ki gre v nadaljnjo obdelavo. Postopek predenja se večinoma izvaja z dragimi stroji.

Sukanec gre nato v tkalnico, kjer ga stkejo v blago.

Slika je iz predilnice v Indiji, ki se je zavezala, da bo njena proizvodnja sledila načelom pravične trgovine. Med drugim to pomeni, da dobijo kmetje, ki jih oskrbujejo z bombažem, večje plačilo.

Razen tega predilnica zagotavlja dobre delovne pogoje in ustrezno plačilo. Žal pa ni tako v številnih drugih podjetjih.

5. IZDELANO BLAGO

Preden lahko sešijemo majico, mora biti izdelava blaga končana. To pomeni, da se blago glede na potrebe beli, barva ali s pomočjo kemijskih sredstev naredi svetleče, mehko in odporno na umazanijo.

Da bi dobili močno obarvanost, se pogosto uporabljajo barve, ki vsebujejo težke kovine. Te niso škodljive samo za okolje, ampak lahko povzročajo tudi raka pri ljudeh. Zaključna obdelava blaga pogosto poteka v deželah, kjer nimajo ustrezno urejenih odplak, tako da strupene snovi končajo neprečiščene v okolju. Ljudje, ki delajo s kemikalijami, pogosto niso ustrezno zaščiteni.

Vendar pa lahko blago barvamo tudi z naravnimi barvili, ki so manj škodljiva za ljudi in okolje, a barve niso tako močne in žive. Bobni za barvanje na sliki so iz Mauriciusa. Tamkajšnje podjetje proizvaja oblačila za Avstrijo po načelu pravične trgovine.

6. KROJENJE IN ŠIVANJE

Potem ko je blago izdelano, se proizvodnja nadaljuje. S pomočjo krojev izrežejo sestavne dele in jih nato strojno ali ročno sešijejo. To fazo imenujemo tudi končna izdelava. To je, v razmerju do celotne proizvodnje, delovno zelo intenzivna faza, ki zahteva obsežno delovno silo, in je hkrati tudi precejšen strošek. Zato veliko podjetij šiva svoje izdelke v deželah, kjer je plačilo za delo zelo nizko. Največkrat v različnih azijskih deželah, kot na primer Bangladeš ali Kitajska. Predvsem mlade ženske delajo po 12 in več ur na dan. Pogosto ne dosežejo niti zjamčene minimalne plače, varnost pri delu pa je v številnih tamkajšnjih tovarnah neustrezna. Pravična trgovina oblačil te vidike upošteva. Delavci kot strojni krojač na sliki dobijo pošteno plačo, varnostni standardi pa so višji.

PROIZVODNJA MAJICE: KARTE Z BESEDILOM

7. PREVOZ

Zdaj je naša majica v celoti končana. Zapakirajo jo in pošljejo na končen naslov. V našem primeru potuje najprej z ladjo, nato pa po kopnem. Vendar pa to ni prva pot naše majice. Začelo se je s potovanjem bombaža od polja do predilnice. V celotnem procesu je prepotovala več kot 20 000 kilometrov. Poraba nafte je bila velikanska, v ozračje pa je šlo ogromno okolju škodljivih plinov (toplogredni plini so deloma odgovorni za klimatske spremembe). Na področju pomorskega prevoza je potrebno še veliko narediti, še posebej, če upoštevamo, da se več kot 90 odstotkov dobrin prevaža z ladjami. Doslej na tem področju ni bilo veliko narejenega za zaščito okolja.

8. PRODAJA

Zdaj je naša majica v trgovini, pripravljena za prodajo. Šla je skozi mnoge faze. Vendar pa imamo mi, potrošniki, le malo informacij o pogojih, v katerih je bila izdelana. Sčasoma začenjajo trgovske družbe postajati pozorne na to, da se ljudi ne izkorišča in da se v procesu proizvodnje ščiti tudi okolje.

Danes obstajajo posebni certifikati kakovosti za ekološko in pravično trgovanje z oblačili, številne velike družbe pa so se pri proizvodnji oblačil zavezale načelom okoljske trajnosti. To je pomemben prvi korak. Vendar pa moramo spremljati, če se teh zavez res držijo.

PROIZVODNJA MAJIC: KARTICE Z BESEDILOM

Slika: bombaževce z dvema belima glavicama © EZA Fairer Handel

Slika: roke, ki obirajo bombaž; © EZA Fairer Handel

PROIZVODNJA MAJICE KARTE S SLIKAMI

Slika: naftna črpalka (črnobela) © askaja - Fotolia.com

Slika: tulci © EZA Fairer Handel

PROIZVODNJA MAJICE KARTE S SLIKAMI

Slika: boben za barvanje © EZA Fairer Handel

Slika: krojenje po modelu © EZA Fairer Handel

PROIZVODNJA MAJICE KARTE S SLIKAMI

Slika: prevoz © URSfoto / pixelio.de

Slika: trgovina z oblačili © Helmut Wimmer

>>> V DŽUNGLI CERTIFIKATOV KAKOVOSTI

Udeležence seznamimo z različnimi certifikati kakovosti na področju tekstila. Lahko raziskujejo informacije o njih in posredujejo svoje izsledke drugim udeležencem.

Prvi korak: (15 min.)

Udeležence razdelimo v skupine po 2 do 3. Vsakdo prejme in prebere informativno besedilo o certifikatih kakovosti, ki vsebuje informacije o tem, kaj je pri ocenjevanju pomembno. Različne certifikate kakovosti (glej spodaj) izrežemo iz predloge in vsaka skupina izbere enega. Skupine skušajo dobiti naslednje informacije o svojem certifikatu kakovosti:

- Kakšna so merila? (ekološko kmetovanje, delovni pogoji idr.)
- Kdo je izvajalec nadzora in kako ga izvaja?
- Ali je mogoče dobiti informacije na spletnih straneh? Kako preprosto je to?

Drugi korak (20 min.)

Udeleženci drug drugemu kratko predstavijo svoje rezultate. Zabeležijo najpomembnejše podatke o vsakem certifikatu, tako da ima na koncu vsak udeleženec predstavo o vsakem certifikatu.

 iskanje po svetovnem spletu

 45 min.

 dostop do svetovnega spleta, besedilo „Certifikati kakovosti“, izrezki certifikatov kakovosti

Tretji korak (10 min.)

Udeleženci kratko razmislijo o naslednjih vprašanjih:

- Katere certifikate kakovosti si že poznal? Ali si vedel, kaj pomenijo?
- Ali bi kupil oblačila s certifikatom kakovosti? Zakaj bi ali zakaj ne bi?
- Ali meniš, da so certifikati kakovosti pot do izboljšanja delovnih pogojev v tekstilni industriji?

Različica:

Če ni dostopa do svetovnega spleta, se lahko informacije s spletnih strani (www.ci-romero.de/gruenemode-siegel; www.label-online.de) natisnejo in razdelijo udeležencem. V tem primeru se tretje vprašanje - Ali je mogoče dobiti informacije na spletnih straneh? Kako preprosto je to? - izpusti.

V DŽUNGLI CERTIFIKATOV KAKOVOSTI PODROČJE CERTIFIKATOV

Obstajajo različni certifikati, ki nas informirajo o proizvodnji oblačil. Certifikatov ni vedno lahko razumeti.

Da bi vedeli, ali lahko zaupamo certifikatu, je pomembna naslednja informacija:

- Katera merila se uporabljajo?
- Kaj certifikat obljublja? Ekološko kmetovanje? Embalažo iz recikliranih snovi?
- Kdo izvaja nadzor nad certifikati in kako ga izvaja?

Pomembno je, da nadzor izvaja neodvisna ustanova. Če tekstilna družba sama izvaja preverjanje, je to lahko nezane-

sljivo. Najavljeno preverjanje, na katerega se lahko pripravijo, se razlikuje od nenajavljenega.

- Ali je dostop do informacij preprost?
- Ali certifikati na svetovnem spletu kažejo dovolj informacij?
- Ali so informacije vidne na oblačilih?

Namigi za preučevanje:

- Spletne strani certifikatov
- www.ci-romero.de/gruenemode-siegel/
- www.label-online.de

IZREŽEMO NASLEDNJE CERTIFIKATE KAKOVOSTI IN JIH RAZDELIMO UDELEŽENCEM:

>>> KOLIKO KDO DOBI OD MAJICE?⁶

Udeleženci razpravljajo o višini in razporeditvi proizvodnih stroškov majice.

Prvi korak:

Udeleženci v manjših skupinah ocenijo stroške, ki nastanejo v procesu izdelave in prodaje majice. Vsak strošek zabeleži ločeno, na posebno kartico (cena bombaža, plača šivilje, oglaševanje, plača prodajalca, prevozní stroški itn.)

Drugi korak:

Mentor napiše in pokaže udeležencem spodnje kategorije:

Udeležence prosi, naj svoje kartice pripnejo k ustrezni kategoriji:

- Maloprodaja, administracija, DDV;
- Blagovna znamka, administracija, oglaševanje;
- Stroški materiala in dobiček tovarne v deželah z nizkimi stroški dela;
- Prevozní stroški, davki;
- Plača šivilj/krojačev;

Razdeli delovne liste „Majica“ in prosi udeležence, naj razrežejo sliko po črtkanih linijah. Ocenijo naj, kolikšen odstotek dobička od majice lahko pripišemo posamezni kategoriji;

Skupine pripišejo svoje ocene k posameznim kategorijam;

Mentor primerja odgovore udeležencev s pravilnimi odgovori in jih prosi za pripombe.

Odgovori:

- Maloprodaja, administracija, DDV: 50 %.
- Blagovna znamka, administracija, oglaševanje: 25 %.

 predvidevanje stroškov na primeru majice

 20-30 min.

 prazne kartice, bucike/žeblički ali lepilni trak, papir formata A4, na katerem je seznam predvidenih stroškov za izdelavo majice od začetka do konca, delovni list „Majica“ za vsako skupino

- Stroški materiala in dobiček tovarne v deželah z nizkimi stroški dela: 13 %.
- Prevozní stroški, davki: 11 %.
- Plača šivilj, krojačev: 1 %.

Če udeleženci obvladajo procentni račun, lahko izvedejo nadaljnje izračune. Če ne, so številke znane:

- Majica stane v maloprodaji 5 evrov. Koliko zasluži šivilja? (5 centov).
- Za koliko se majica podraži, če se šiviljin delež podvoji? (5 centov)

Sledi razprava o naslednjih vprašanjih:

Ali je takšna razdelitev poštena?

Če se plačilo šiviljam podvoji, kdo bi moral plačati dodatnih 5 centov? Kupci ali proizvajalci? Zakaj?

Namig za nadaljnje delo:

Izračunate lahko tudi, kako povišanje ali znižanje stroškov na posamezni postavki vpliva na ceno majice (npr. če podražimo oglaševanje ali prevoz).

>>> KAJ JE PLAČANO DELO?

Udeleženci razmišljajo o izrazu „plačano delo“ in najdejo opredelitev.

Udeleženci oblikujejo majhne skupine (po štiri) in skušajo najti opredelitev izraza „plačano delo“

Pri tem lahko pomagajo naslednja vprašanja:

- Na kaj spontano pomislimo, ko slišimo izraz plačano delo?
- Kako bi opredelili izraz plačano delo?
- Kakšne oblike dela obstajajo? Kakšna je razlika med delom in plačanim delom („work“ in „labour“)?
- Kaj plačano delo pomeni za vsakega od nas? Kasneje skupine med seboj razpravljajo o rezultatih,

 možgansko viharjenje

 15 min.

izmenjajo mnenja in najdejo skupno opredelitev.

Namig za nadaljnje delo:

Pri predmetih, kot so etika, sociologija ali pri katerem drugem družboslovnem predmetu lahko udeleženci napišejo esej/spis na temo dela, seveda pa lahko pri teh predmetih o tej temi tudi razpravljajo.

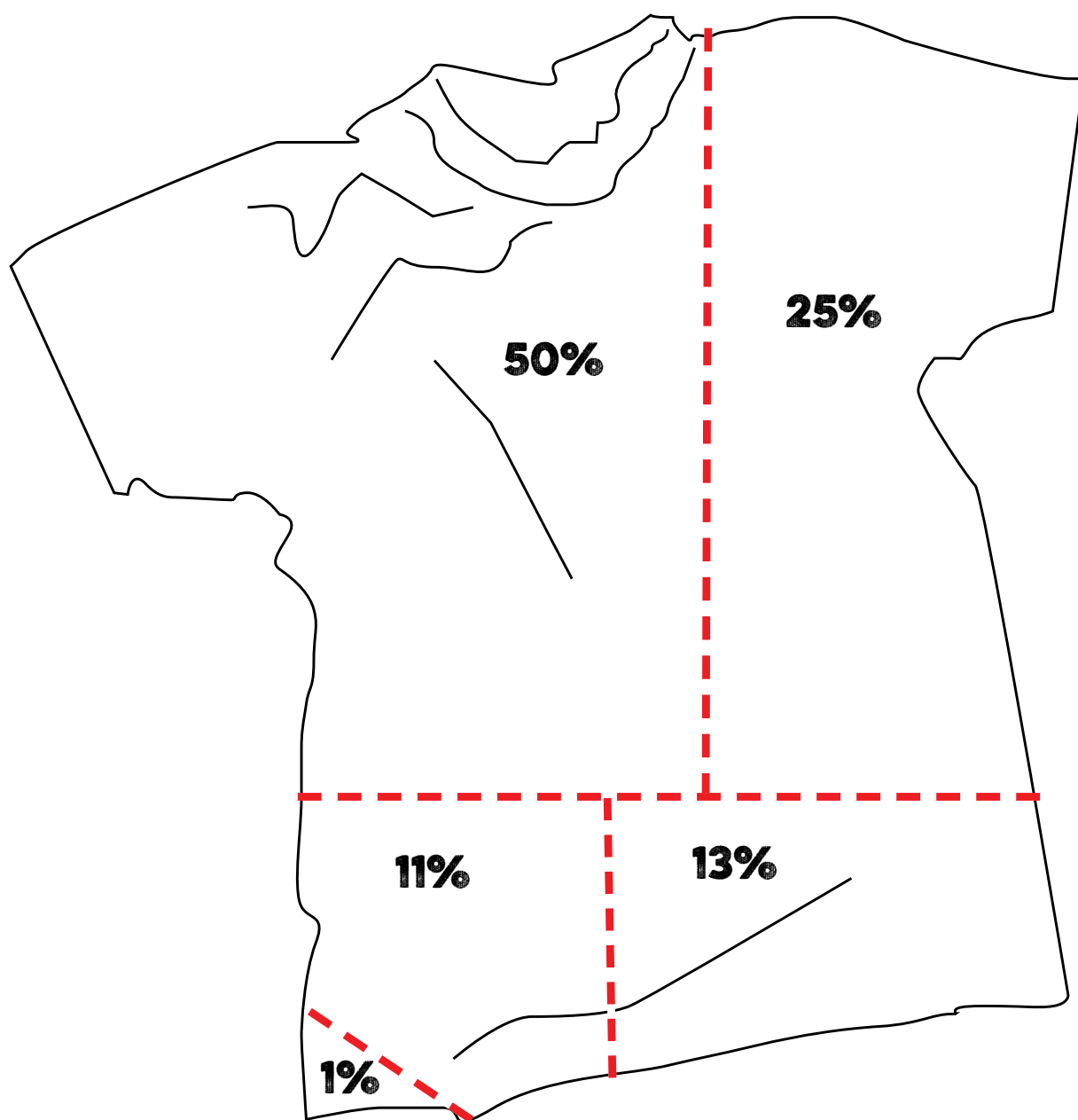
Lahko se zberejo dodatni razlogi za in proti plačanemu delu in predstavijo v nadaljnji razpravi.

⁶Dodatne informacije za učitelje/moderatorje: <http://derstandard.at/1363709879452/Bangladesch-Papst-nennt-Naehstuben-Sklavenarbeit>

PRESLIKAJ
/NATISNI
PREDLOGO

KOLIKO KDO DOBI OD MAJICE?

Vir: Christliche Initiative Romero (CIR): FAIRlist und zugenäht! Für menschenwürdige Arbeitsbedingungen in der Bekleidungsindustrie, 2011, S.5

>>> OBLAČILA IZDELUJEJO LJUDJE⁷

Udeleženci se ukvarjajo s težkimi delovnimi pogoji tekstilnih delavcev skozi igro vlog. Namen naloge je razumeti delovni dan osebe, ki dela za šivalnim strojem (delo za tekočim trakom, kjer ves delovni čas izvaja eno samo preprosto delovno operacijo, npr. obroblja gumbnice).

Zato da se sešije navadna bluza, je potrebnih veliko faz. V tekstilnih tovarnah to izvajajo različne delovne skupine. Nihče ne izdelava bluze od začetka do konca, ampak prišije na primer le gumbe, rokave ali pasove, sprednje in zadnje ali druge dele – in to počne ves dan. Zaradi takšne delitve dela se proizvodnja bistveno skrajša, vendar delo postane monotono. Poleg tega so šivilje pod časovnim pritiskom in plačane po učinku, se pravi po številu zašitih izdelkov.

Delovno situacijo poslabša še stalno naprežanje oči in draženje pljuč zaradi prahu in bombažnih kosmov.

Prvi korak:

Udeleženci oblikujejo skupine po 12 in si razdelijo vloge: 11 šivilj in nadrejeni. Šivilje dobijo številke: šivilja 1, šivilja 2 itn., delovni list in pisalo. Nadzornik dobi preostale delovne liste. Mentor razdeli šiviljam konkretne naloge, glede na njihove številke (glej razpredelnico delovnih nalog). Udeleženci zapišejo svojo nalogo na list.

„delovne naloge“

- Šivilja 1: izrezovanje posameznih delov
- Šivilja 2: nameščanje pasu
- Šivilja 3: zaključevanje in robljenje
- Šivilja 4: priprava in šivanje prsnih žepov
- Šivilja 5: izrezovanje gumbnic
- Šivilja 6: šivanje gumbov
- Šivilja 7: obrobljanje rokavov s trakom
- Šivilja 8: nameščanje rokavov
- Šivilja 9: priprava in šivanje ovratnikov
- Šivilja 10: priprava in šivanje žepov
- Šivilja 11: šivanje okrasnih našitkov

Drugi korak:

En, dva, tri, gremo!

Doseganje norme je pomembno direktorju podjetja: V tem delovnem dnevu moramo izdelati najmanj 70 bluz!

Vsaka „šivilja“ napiše svoje „delovno poročilo“ na delovni list, kar pomeni, da npr. Šivilja 1 napiše:

 igra vlog

 40 min.

 delovni listi „Šivilje“ (za 12 udeležencev najmanj 70 delovnih listov A5 formata)

„izrezovanje posameznih delov“; Šivilja 2: „nameščanje pasu“ itn.

Kakor hitro napiše, poda naprej šivilji na svoji levi strani. Isto besedilo znova napiše na vsak naslednji delovni list, ki ji ga poda oseba na desni in tako naprej, dokler nadzornik po 10 minutah ne konča „delovnega dne“.

Na koncu delovnega dne nadzornik proizvodnje odgovarja direktorju družbe (mentorju) za 70 lepo izdelanih bluz.

Med igro mora nadzornik posebej paziti, da se dela hitro, učinkovito in usmerjeno in da vsak nemudoma konča, ko poteče čas. Njegova dodatna naloga je, da preskrbi nove delovne liste, ko so prejšnji popisani.

Tretji korak:

Seštejte, koliko posamičnih kosov je naredila Šivilja 1 (to pomeni: na koliko delovnih listov je Šivilja 1 napisala „izrezovanje posamičnih delov“, Šivilja 2 „nameščanje pasu“ itn.)

Nadzornik preveri delo vsake šivilje in izloči tiste, ki niso dosegle norme ali drugih meril kakovosti (npr. da niso napisale čitljivo). Prizadete šivilje morajo znova narediti neustrezne kose med nočno izmeno.

Četrti korak:

Udeleženci se pogovorijo o igri. Pomagajo lahko naslednja vprašanja:

- Kako je šlo šiviljam?
- Ali je bil problem delati pod časovnim pritiskom ali izpolniti cilj – 70 bluz?
- Ali je zabavno delati ves dan isto nalogo? Ali je prijetno, ker ti ni treba dosti misliti, ali je monotono in dolgočasno?
- Kakšen je občutek, če te ves čas preverjajo?
- Kako je šlo nadzorniku?
- Kako ste občutili zahtevo, da poskrbite za 70 lepo izdelanih bluz? Opišite svoje občutke.
- Kakšen je občutek, če moraš preverjati šivilje in izvajati nad njimi pritisk?
- Katere delo bi raje opravljal in zakaj?

⁷Ta metoda je povzeta po: BAOBAB – Globales Lernen: Die Welt entdecken, erfahren, verstehen. Methoden für den Unterricht. Vienna, 2008.

OBLAČILA IZDELUJEJO LJUDJE: DELOVNI LIST „ŠIVILJA“

ŠIVILJA 1: _____

ŠIVILJA 2: _____

ŠIVILJA 3: _____

ŠIVILJA 4: _____

ŠIVILJA 5: _____

ŠIVILJA 6: _____

ŠIVILJA 7: _____

ŠIVILJA 8: _____

ŠIVILJA 9: _____

ŠIVILJA 10: _____

ŠIVILJA 11: _____

ŠIVILJA 1: _____

ŠIVILJA 2: _____

ŠIVILJA 3: _____

ŠIVILJA 4: _____

ŠIVILJA 5: _____

ŠIVILJA 6: _____

ŠIVILJA 7: _____

ŠIVILJA 8: _____

ŠIVILJA 9: _____

ŠIVILJA 10: _____

ŠIVILJA 11: _____

>>> DELOVNI POGOJI V TEKSTILNI INDUSTRIJI

Udeleženci ugotavljajo probleme v tekstilni industriji, povezane z delovno zakonodajo. Lahko oblikujejo zahteve za spremembe in jih predstavijo. Spoznajo splošno priznane pravice, ki zadevajo delovne pogoje.

Prvi korak: (20 min.)

Udeleženci se razporedijo v manjše skupine (največ štiri skupine). Vsaka skupina prejme poročila o delovnih pogojih v tekstilni industriji (glej kartice „Poročila o delovnih pogojih“). Prednostno besedo dobijo „šivilje in člani sindikata“ držav globalnega juga. Ko skupina dobi besedilo, ga prebere. Ni potrebno, da vsakdo prebere vsako besedilo. Udeleženci skupaj naštejejo probleme, navedene v besedilu. Na podlagi izpostavljenih problemov skupine postavijo zahteve, kako naj se problemi rešijo (npr. zagotoviti je treba pravične plače, prepoved otroškega dela itn.). Zahteve se v plenarnem delu zabeležijo na listno tablo.

Drugi korak (30 min.):

Predstavniki vsake skupine navede njihove zahteve in sestavi se skupen spisek zahtev. Vključene naj bodo le tiste zahteve, ki se zdijo udeležencem resnično pomembne.

Tretji korak (60 min.):

Udeleženci se vrnejo v svojo skupino. Vsaka skupina dobi delovni list „Človekove pravice in standardi dela“ z izbranimi členi iz teh dveh dokumentov (Deklaracija o človekovih pravicah in Standardi dela). Mentor kratko pojasni njihov razvoj in pomen. Nato udeleženci odgovorijo na naslednja vprašanja. (Pri prvem vprašanju se lahko zahteve, ki se nanašajo na posamezne člene, zapišejo na delovni list. Pri tretjem napišejo na kartico vsako osebno ali politično sugestijo, ki jo je treba uveljaviti v praksi.)

delo s časopisnimi članki, informativnimi članki, informativnim gradivom, delo z odlomki časopisnih člankov, oblikovanje zahtev

100 min.

kartice z besedilom „Poročila o delovnih pogojih“, plakati in pisala, delovni listi „Človekove pravice in temeljni standardi dela“ (po ena na skupino), 40 kartic, bucike/žeblički ali lepilni trak

- Katero od vaših zahtev lahko podkrepite z listino o človekovih pravicah ali standardih dela (MOD)?
- Kako je mogoče, da so delovni pogoji še vedno tako slabi, kljub listinam o človekovih pravicah in standardih dela?
- Kaj se mora zgoditi, da bodo zahteve upoštevane v praksi? Kaj lahko osebno storiš? Kaj je mogoče urediti na politični ravni? Kaj se lahko naredi na ravni delodajalcev?

Najprej se na plenumu kratko razpravlja o prvem in drugem vprašanju.

Nato skupine predstavijo tiste lastne ukrepe in ukrepe, ki se nanašajo na politiko in delodajalce, ki so jih napisali na kartice. Uredimo jih in pripnemo.

Za tem udeležence informiramo, da obstajajo organizacije, ki se borijo za boljše delovne pogoje v tekstilni industriji. Ena od njih, Clean Clothes Campaign, deluje na mednarodni ravni. Izdelala je „pravila ravnanja“, ki jih lahko dobimo na spletni strani www.cleanclothes.at/de/ueber-uns/forderungen (v nemščini) ali <http://www.cleanclothes.org/about> (v angleščini) op. Irena B Spisek zahtev udeležencev se primerja s spisikom CCC. Kje se pokrivajo? Kje so razlike?

Namig za nadaljnje delo

Za boljše razumevanje se lahko kartice „Poročila o delovnih pogojih“ povzamejo v enem ali dveh stavkih.

DELOVNI POGOJI V TEKSTILNI INDUSTRIJI: KARTICE Z BESEDILOM

KDO PLAČUJE NAŠA OBLAČILA? BORBA „VELIKIH“ PROTI NAJVEČJIM NIZKOCENOVNIKOM

„Pri KiK, o katerem govori že omenjena brošura, so odkrili resne kršitve delovne zakonodaje. Šivilje delajo brez pogodb za nizke plače. Delo preko delovnega časa ni ustrezno ali pa sploh ni plačano. Delavci nimajo pravice do združevanja in organiziranja skupnih dejavnosti. V tovarnah ni sveta delavcev ali sindikata. Ženske so diskriminirane, nadrejeni pa z njimi slabo ravnajo. Ženske so slabše plačane kot moški.“

Izvleček iz: Frauensolidarität, Nr. 104, 2/08, S. 23

BANGLADEŠ: PREKO 100 MRTVIH V TOVARNIŠKEM POŽARU. ZA STOTINE DELAVCEV, PO VECINI ŽENSK, JE BIL ZASILNI IZHOD ZAPRT

Daka – „Preko sto ljudi je umrlo v grozljivem požaru v tekstilni tovarni v Bangladešu, še 200 pa jih je utrpelo opekline“, je v nedeljo poročal dežurni policijski častnik. Četudi je bilo več stopnišč, so vsa vodila v pritličje, kjer je v soboto izbruhnil požar. Zasilnih izhodov ni bilo. V času katastrofe je v tovarni za stroji šivalo okrog 1000 delavcev. Vsi so delali za nemška podjetja. Clean Clothes Campaign (Borba za čisto obleko) je kritična do slabih delovnih in varnostnih pogojev v številnih tovarnah v nizkoplačnih deželah. Takšne katastrofe se ponavljajo vedno znova v Bangladešu, Indiji in Pakistanu.

Izveček iz: <http://derstandard.at/1353207217427/Bangladesch-Mehr-als-120-Tote-bei-Brand-in-Fabrik> (downloaded 7.5.2013)

RDEČI KARTON ZA MULTINACIONALKE: ZA DOSTOJNE PLAČE V INDUSTRIJI ŠPORTNIH OBLACIL

Pui-Lin Sham (član sveta sindikata tekstilcev Hongkong Clothing, Clerical & Retailing General Union): „.../ večina delavcev nima pravice do dopusta ali zaščite ob materinstvu, ne zdravstvenega in pokojninskega zavarovanja. Delajo od sedme ure zjutraj do desetih zvečer, da lahko zadovoljijo tesno postavljene proizvodne roke. Včasih morajo delati tudi ponoči. Četudi na Kitajskem obstaja delovna zakonodaja, se v praksi v resnici ne uveljavlja, prav tako ni nadzora. Delavci so na delovnem mestu pod strogim nadzorom, če preveč govorijo ali gredo preveč pogosto na stranišče, jim znižajo plače. Četudi obstajajo uradi za pritožbe, kadar gre za nepošteno plačilo, dobijo delavci le skromno in večinoma nezadostno podporo.“

Izveček iz: Frauensolidarität, Nr. 104, 2/08, S. 14

PREISKAVA TEKSTILNE VERIGE ZARA ZARADI PRISILNEGA DELA

„Tekstilna veriga Zara je bila v postopku preiskave zaradi suma prisilnega dela v Braziliji. Potrjeno je, da so na območju San Paola delavci zaposleni v pogojih, ki mejijo na suženjstvo,“ je povedal predstavnik Urada za nadzor dela, v sredo v San Paulu. Tožilstvo je začelo s preiskavo maja in odkrilo v Americani, 130 kilometrov južno od San Paola, 52 Bolivijcev, ki so delali nezakonito v zdravju škodljivih pogojih. Obleke blagovne znamke Zara so zasegli.

Izveček iz: www.kleinezeitung.at/nachrichten/wirtschaft/2811438/ermittlungen-gegen-kette-zara-zwangsarbeit.story (downloaded 6.5.2013)

DELOVNI POGOJI V TEKSTILNI INDUSTRIJI: KARTICE Z BESEDILOM

MODNA LAŽ

Nekatere tovarne nimajo niti BSCI-Audit (Business Social Compliance Initiative) standardov, kot na primer Megastar Apparel. Okna tovarne v središču Dake imajo rešetke, sobe so temne, edini zasilni izhod so ozke stopnice, po katerih ne bi moglo 600 delavcev v primeru požara nikoli pobegniti. Družba jim plačuje le minimalno zjamčeno plačo – 30 evrov na mesec. Extract from: www.zeit.de/wirtschaft/unternehmen/2012-09/textilfabriken-bangladesch/seite-2 (downloaded 6.5.2013)

INTERVJU Z NAKLADALCEM V YUNG WAH INDUSTRIAL CO., KI JE DOBAVITELJ GAP KORPORACIJE

„Moja trenutna plača ne zadošča za pokritje vseh stroškov. Da bi dobro živel, bi moral zaslužiti najmanj 120 dolarjev mesečno, brez vključenih bonusov. Tudi ko sem delal preko delovnega časa, ni bilo dovolj. Moral sem si sposoditi 30 in 50 dolarjev od lokalnega posojevalca denarja.“

www.evb.ch/p20334.html

NEKAJ STO ŽRTEV POŽARA PRI DOBAVITELJU KIK-A V PAKISTANU

Prejšnji teden je ogenj v Ali Enterprise v Karačiju ubil skoraj 300 ljudi. Ali Enterprise je proizvajal oblačila iz džinsa za diskontno trgovsko podjetje KiK. Okrog 650 zaposlenih je delalo v tovarni, ko je prejšnji četrtek izbruhnil požar. Zaklenjeni zasilni izhodi, zarešetkana okna in blokirane stopnice so povzročili smrt skoraj polovice delavcev. Še več se jih je poškodovalo, ko so skakali z vrha stavbe. Tovarna ni bila uradno registrirana, stavbe niso pregledali inšpektorji in ni imela uradnega dovoljenja za obratovanje.

Izveček iz: www.cleanclothes.at/de/news/brandkatastrophe-KIK-zulieferbetrieb-Pakistan

INTERVJU Z NADZORNIKOM KAKOVOSTI PRI BERRY APPAREL CO., DOBAVITELJU H&M

„Do leta 2007 sem pogosto delal 12 ur na dan, da sem lahko pokrili svoje dnevne potrebe in pošiljal denar domov. Zdaj smemo delati preko delovnega časa le po dve uri na dan. Tako zaslužim od 100 do 110 dolarjev na mesec, če kak dan ne izostanem od dela. Vodstvo se skuša, če je le mogoče, izogniti plačilu upravičene odsotnosti z dela, četudi pokažemo zdravniško potrdilo. Vsak upravičen izostanek nas stane dva do tri dolarje in izgubo bonusa za redno prisotnost. Če ne moreš plačati zdravniku za potrdilo, šteje odsotnost iz zdravstvenih razlogov kot neupravičena in nas stane deset dolarjev.“

www.evb.ch/p20353.html

INTERVJU S ŠIVILJO PRI EVERGREEN APPAREL, DOBAVITELJEM LEVI'S-A

„Slišala sem, da imajo v sosednjih tovarnah boljše plače. Lahko bi se tam zaposlila, a nočem, ker smo zdaj pri Evergreenu redno zaposleni (od januarja 2012). Druge tovarne tega ne nudijo. Do leta 2012 smo imeli le trimesečne pogodbe. Ne vem, zakaj se je vodstvo odločilo za to spremembo, je pa to zagotovo dobra novica. Zdaj se lahko sama odločam, ali bom tu ostala ali ne, ne da bi se bala za prihodnost.“

www.evb.ch/p20342.html

>>>

DELOVNI POGOJI V TEKSTILNI INDUSTRIJI: KARTICE Z BESEDILOM

INTERVJU Z NADZORNIKOM KAKOVOSTI PRI BERRY APPAREL CO., DOBAVITELJEM H&M

„Za hrano lahko na dan porabim le 6000 Rielov (1.50 dolarja). To je ravno dovolj, da preženeš lakoto. S tem si lahko kupim juho in malo riža, a nič sadja, sladkarij ali pijače. To je premalo in mnogi od nas trpijo za hipoglikemijo. Zato je pri nas toliko omedlevanja. Vsak mesec se onesvesti štiri do pet sodelavcev, še posebno tisti z oddelka za kemično čiščenje tekstila. Tam je vonj kemikalij zelo močan. Ta oddelek bi morali preseliti na prosto.“

www.evb.ch/p20353.html

ŠTIRI LETA SUŽNJE

Tovarna je podobna zaporu, kot vse druge tukaj. Tudi zunaj si izpostavljen gostemu prahu. Ograje, stebri, rešetke, vse je pokrito z debelo plastjo bombaža. Vodja pogosto govori o svojih Sumangali dekletih. Odvisno od zahteve, delajo od 12 do 16 ur na dan, šest dni na teden, nadzorujejo pa jih moški vodje izmene. Če so kak dan bolne, morajo odsotnost nadomestiti s celomesečnim brezplačnim delom. Kratkotako, tako je, tako nepošteno! /.../ Dekleta ne smejo nikamor po svoji lastni volji: „Strogo jim je prepovedano zapustiti prostore! Če želijo ven, jih spremljamo in zopet pripeljemo nazaj. Ne dovolimo jim prostega gibanja“. A vsega tega ne bi smel povedati, nekoliko ga je „zaneslo“, čeprav mu je šef to strogo prepovedal.

Izvleček iz: www.zeit.de/2012/13/Indien_Textilfabrik-Arbeitsbedingungen/seite-2 (downloaded 7.5.2013)

TEKSTILNI DISKONT KIK: OTROŠKO DELO NI IZKLJUČENO

V začetku leta je Clean Clothing Campaign (CCC) objavila študijo o delovnih pogojih v tovarnah v Bangladešu, ki med drugim delajo tudi za KiK. V prispevku, ki ga je prejel Spiegel Online, so zabeležene številne kršitve KiK-ovega kodeksa ravnanja. Omenjeno je, da ni sveta delavcev v industriji in da delavci opravijo številne nadure, ki so slabo plačane. Ni delovnih pogojev in diskriminacija žensk je običajna. Nihče od vprašanih delavcev še ni slišal za kodeks ravnanja. V študiji pa poročajo tudi o preverjanjih, ki so jih izvajali njihovi zahodni poslovni partnerji in njihovi poslanci. Pred preverjanjem so stranišča temeljito počistili, delavce so ustražovali, mlajše pa poslali domov, tako da ne bi bilo suma, da so pri njih zaposleni mlajši od 14 let.

Izvleček iz: www.spiegel.de/wirtschaft/textil-discounter-kik-kinderarbeit-nicht-ausgeschlossen-a-552311.html (downloaded 6.5.2013)

IZVLEČEK IZ INTERVJUJA Z BOPHA CHEA, TKALKE PRI E GARMENT, DOBAVITELJU H&M

Borba je beseda, ki jo Bopha Chea zelo dobro pozna. Da ne bi kar tako sprejela svoje usode, se je odločila postati član C.CAWDU, edinega neodvisnega sindikata v svoji tovarni. Pogumen korak, če pomislimo na tveganja, ki so s tem povezana. 2. maja 2007 je več kot 250 delavcev sodelovalo na volitvah, da bi vzpostavili lokalni C.CWU sindikat. Naslednji dan je bilo 13 od 19 kandidatov odpuščenih, trem drugim so grozili, jih premestili in na koncu odpustili. Julija 2011 je bilo odpuščenih osem predstavnikov C.CAWDU, še dva pa so napadli, potem ko so zbrali podpise za poštene plače v tekstilni industriji.

www.evb.ch/p20352.html; the name was changed for security reasons

DELOVNI POGOJI V TEKSTILNI INDUSTRIJI: KARTICE Z BESEDILOM

IZVLEČEK IZ DEKLARACIJE O ČLOVEKOVIH PRAVICAH

1. člen

Vsi ljudje se rodijo svobodni in imajo enako dostojanstvo in enake pravice. Obdarjeni so z razumom in vestjo in bi morali ravnati drug z drugim kakor bratje.

4. člen

Nihče ne sme biti držan ne v suženjstvu, ne v tlačanski odvisnosti; suženjstvo in trgovina s sužnji v kakršnikoli obliki sta prepovedana.

19. člen

Vsakdo ima pravico do svobode mišljenja in izražanja, všteti pravico, da nihče ne sme biti nadlegovan zaradi svojega mišljenja, in pravico, da lahko vsak išče, sprejema in širi informacije in ideje s kakršnimkoli sredstvi in ne glede na meje.

22. člen

Vsakdo ima kot član družbe pravico do socialne varnosti in pravico do uživanja, s pomočjo prizadevanja svojih skupnosti in mednarodnega sodelovanja in v skladu z ureditvijo in sredstvi neke države, ekonomskih, socialnih in kulturnih pravic, nepogrešljivih za njegovo dostojanstvo in svoboden razvoj njegove osebnosti.

23. člen

1. Vsakdo ima pravico do dela in proste izbire zaposlitve, do pravičnih in zadovoljivih delovnih pogojev in do varstva pred brezposelnostjo.
2. Vsakdo ima, brez kakršne koli diskriminacije, pravico do enakega plačila za enako delo.
3. Vsakdo, kdor dela, ima pravico do pravične in zadovoljive nagrade, ki zagotavlja njemu in njegovi družini človeka vreden obstoj in ki naj se po potrebi dopolni z drugimi sredstvi socialnega varstva.
4. Vsakdo ima pravico sodelovati pri ustanavljanju sindikata ali pridružiti se sindikatu za zavarovanje svojih interesov.

24. člen

Vsakdo ima pravico do počitka in prostega časa, vključno z razumno omejitvijo delovnih ur, in pravico do občasnega plačnega dopusta.

25. člen

1. Vsakdo ima pravico do takšne življenjske ravni, ki zagotavlja njemu in njegovi družini zdravje in blaginjo, vključno s hrano, obleko, stanovanjem, zdravniško oskrbo in potrebnimi socialnimi storitvami; pravico do varstva v primeru brezposelnosti, bolezni, delovne nezmožnosti, vdovstva ter starosti ali druge nezmožnosti pridobivanja življenjskih sredstev zaradi okoliščin, neodvisnih od njegove volje.
2. Materinstvo in otroštvo sta upravičena do posebne skrbi in pomoči. Vsi otroci, bodisi da so rojeni kot zakonski ali zunaj zakonske skupnosti, uživajo enako socialno varstvo.

26. člen

1. Vsakdo ima pravico do izobraževanja. Izobraževanje mora biti brezplačno vsaj na začetni stopnji. Šolanje na začetni stopnji mora biti obvezno. Tehnično in poklicno šolanje mora biti splošno dostopno. Višje šolanje mora biti na osnovi doseženih uspehov vsem enako dostopno.
2. Izobraževanje mora biti usmerjeno k polnemu razvoju človekove osebnosti in utrjevanju spoštovanja človekovih pravic in temeljnih svoboščin. Pospoševati mora razumevanje, strpnost in prijateljstvo med vsemi narodi, rasami in verskimi skupinami ter pospeševati dejavnost Združenih narodov in ohranitev miru.
3. Starši imajo prednostno pravico pri izbiri vrste izobraževanja svojih otrok.

DELOVNI POGOJI V TEKSTILNI INDUSTRIJI: KARTICE Z BESEDILOM

MOD (MEDNARODNA ORGANIZACIJA DELA⁸) – STANDARDI DELA

29. in 105. konvencija: Zatrete prisilno ali obvezno delo

Za potrebe te konvencije pomeni prisilno ali obvezno delo vsako delo ali storitev, ki ju zahteva katerakoli oseba pod grožnjo kakršnekoli kazni, in ki je oseba ni ponudila sama, prostovoljno. Služenje vojaščine, delo na podlagi sodne obsodbe ali kakršnokoli delo ali storitev, ki se zahteva v nujnih primerih, se ne opredeljuje kot prisilno ali obvezno delo.

Konvenciji 87 in 98 se nanašata na svobodo povezovanja in zaščito pravice do samoorganiziranja, konvencija o pravici do skupinskega pogajanja

Delavci in delodajalci morajo imeti brez kakršnegakoli razlikovanja pravico do ustanovitve organizacij in članstva v njih le na podlagi pravil te organizacije. Pri ustanavljanju in članstvu sledijo svobodni izbiri in za to ne potrebujejo nikogaršnjega dovoljenja.

100. in 111. konvencija: Enako plačilo, diskriminacija

Vsaka podpisnica mora na ustrezen način, v skladu z veljavno metodologijo nagrajevanja tudi v praksi zagotoviti moškim in ženskam enako plačilo za enako delo. Diskriminacija pomeni vsakršno razlikovanje, izključevanje ali dajanje prednosti pri zaposlovanju, ohranjanju zaposlitve ali obravnavanju delavcev, ki temelji na rasi, barvi kože, spolu, verski pripadnosti, političnem prepričanju, nacionalnosti ali socialnem izvoru. Za diskriminacijo pa ne šteje razlikovanje, izključevanje ali dajanje prednosti, če je utemeljeno s posebnimi potrebami in zahtevami delovnega mesta.

138. in 182. konvencija: najnižja starost, najhujše oblike otroškega dela

Najnižja starost delavca ne sme biti nižja od starosti ob zaključku obveznega šolanja, v nobenem primeru pa ne manj od 15 let. V državah članicah, ki so ekonomsko in izobraževalno slabše razvite, se lahko po posvetu z ustreznimi organizacijami delodajalcev in delavcev (če te obstajajo) določi najnižjo starost 14 let.

V tej konvenciji izraz „najhujše oblike otroškega dela“ zajema naslednje oblike:

- (a) vse oblike suženjstva in odnosi podobni suženjstvu, kot je na primer trgovina z belim blagom, delovna prisila na podlagi dolga, tlačanstvo, prisilno ter obvezno delo, vključno z obvezno in prisilno rekrutacijo otrok v vojaške enote v oboroženih konfliktih;
- (b) zloraba, novačenje ali siljenje otrok v prostitucijo, v proizvodnjo pornografskega gradiva ali nastopanje v pornografskih predstavah;
- (c) zloraba, novačenje ali siljenje otrok v izvajanje nezakonitih dejavnosti, še posebej v proizvodnjo in trgovanje z drogami, kot je opredeljeno v mednarodnih dokumentih;
- (d) delo, ki lahko zaradi svoje narave ali okoliščin, v katerih se izvaja, škoduje otrokovemu zdravju, ogroža njegovo varnost ali vpliva na moralo.

⁸ ILO, International Labour Organisation

DODATNE INFORMACIJE ZA MENTORJE:

Obstajata dve mednarodni listini, ki se ukvarjata z delovnimi pogoji:

Splošna deklaracija o človekovih pravicah:

Združeni narodi so globalna mednarodna organizacija, ki jo danes tvori 193 držav. Leta 1948 je svet organizacije objavil Splošno deklaracijo o človekovih pravicah. Deklaracijo sestavlja 30 členov, ki izražajo temeljne pravice vsakega človeškega bitja „brez kakršnegakoli razlikovanja na podlagi rase, barve kože, spola, jezika, vere, političnega ali drugega prepričanja, narodnosti ali družbene pripadnosti, premoženja, prirojenega ali drugega statusa.“ Deklaracija posega na najrazličnejša področja človekovega življenja. Čeprav načela o človekovih pravicah glede na mednarodno pravo niso pravno zavezujoča, jih je sprejelo veliko držav in so osnova za različne politične razprave.

Ključni standardi dela MOD (Mednarodna organizacija dela)

Mednarodna organizacija dela (MOD) je ena od organizacij Združenih narodov. Usmerja se na pravice delavcev in se bori za človeške pogoje dela. Skoraj vse vlade na svetu so članice te organizacije. Značilnost njenega delovanja je, da delodajalci, predstavniki delavcev in politiki sedejo za skupno mizo in iščejo rešitve.

Ključne standarde dela je podpisalo več kot 120 držav (med njimi tudi Slovenija), več kot 160 držav pa je podpisalo listino proti otroškemu delu. V gibanju, ki se bori proti otroškemu delu, je trenutno 193 držav. Ključni standardi dela so širše sprejeti in se jih nenehno uporablja kot merilo za področje človekovega dela.

>>> TABU

Udeleženci skozi igro razlagajo in uporabljajo izraze, s katerimi bodo obogatili svoje sporazumevalne zmožnosti

TABU je komunikacijska igra, kjer gre za razlago izrazov. V igri udeleženci razložijo izraze, povezane s tekstilno industrijo, ki so se pojavljali v dosedanjih dejavnostih.

Udeleženci oblikujejo majhne skupine po 3 do 4. Dve skupini igrata druga proti drugi. Udeleženci obeh skupin sedijo pomešano (A-B-A-B-A-B). Za vsako igro dobijo komplet TABU kart. Cilj vsake skupine je, da razloži kar največ izrazov v omejenem času (npr. 2 minuti) in pridobi kar največ točk.

Član skupine, ki začne, izvleče karto in skuša razložiti debelo tiskano besedo članom svoje skupine, ne da bi jo izrazil, oziroma ne da bi izrekel „tabu“ besedo, ki je napisana spodaj. Člani njegove skupine morajo uganiti besedo. Pri tem ne sme uporabiti nobenih podobnih besed, delnih izrazov ali izrazov v drugem jeziku (npr.: kmet => kmetija, pravica => pravo).

 igra TABU

 30 min.

 TABU karte (skopirane predloge, več kompletov), peščena ura

Igralec nasprotne skupine, ki sedi na levi strani, nadzira potek. Ostali člani nasprotne skupine pazijo na peščeno uro.

Če ugamejo izraz, igralec izvleče naslednjo karto in skuša razložiti besedo, ki je na njej napisana. Če se uporabi prepovedana beseda, je treba izvleči novo karto. Ko pretečeta dve minuti, prične z igro nasprotna skupina. Skupina dobi točko za vsako besedo, ki jo ugame. Igra se konča, ko ni več kart.

Različica

Glede na poprejšnje dejavnosti se lahko določene besede izločijo ali dodajo.

Da bi se igro olajšalo, lahko udeleženci uporabijo po tri prepovedane besede.

TABU: KOMPLET KART

BOMBAŽ	NAFTA	OBLAČILA	BLAGOVNA ZNAMKA
TABU blago vlakna oblačila	TABU plastika plin zemlja	TABU obleči džins/kavbojke telo	TABU ime drag oblačila
THREAD	TEŽKE KOVINE	EKOLOŠKO KMETOVANJE	SUŽENJSTVO
TABU tkati vlakno volnene bale	TABU strup/ strupeno svinec cev	TABU genetski inženiring pesticidi zelen ⁹	TABU delo red svoboda
PROIZVODNA VERIGA	TRADICIONALNO KMETOVANJE	ZNAK KAKOVOSTI	DRŽAVA IZVORA
TABU razvoj faza sestaviti (oblačilo)	TABU ekološko običajno kmetovanje	TABU pravična trgovina oznaka logotip/znak	TABU proizvodnja šivanje ženske

⁹ Oseba, ki se bori za zaščito okolja (op. prev.)

PRESLIKAJ
/NATISNI
PREDLOGO

TABU: KOMPLET KART

GNOJILO	OTROŠKO DELO	OBIRALEC	TKALNICA
TABU kmetovanje zemlja škropiti	TABU majhen služba mlad	TABU bombaž roka pridelek	TABU statve/tkalni stroj ladja blago
LADIJSKI PREVOZ	PLAČATI	ČLOVEKOVE PRAVICE	
TABU morje ladja kontejner	TABU nizek plača denar	TABU vse enako organizacije ZN	TABU

>>> KAJ LAHKO STORIM?

Udeleženci ugotovijo, kaj lahko naredijo kot posamezniki in se opredelijo do problema

zavzeti stališče

60 min.

kartice z besedilom: „Ukrepi – tekstil“, oznaka „Toliko se lahko spremeni“ in „Tako se nič ne spremeni“, rdeča in zelena pisala

Znaka postavimo na vsako stran navidezne črte. Oblikuje se pet skupin. V vsaki skupini udeleženci prejmejo iste karte in jih preberejo. Razpravljajo o temi, nekdo iz skupine po svojih besedah pove, kaj na kartici piše.

Prvi udeleženec s kartico začne in predlaga ukrepe drugim. Udeleženci imajo kratek čas za razmislek o predlaganih ukrepih in se postavijo vzdolž linije obeh polov „Toliko se lahko spremeni“, „Tako se nič ne spremeni“.

Udeležence prosimo, da pojasnijo svoje stališče. Če so s svojimi utemeljitvami prepričali druge, lahko spremenijo svoj položaj. Ko se razprava izčrpa, se nadaljuje z naslednjim ukrepom in udeleženci se do njega opredelijo.

Mogoče je zavzeti tudi nevtralno stališče, ne da bi

ocenjevali predlagane ukrepe. Vendar pa je treba na koncu poudariti, da so to le ukrepi posameznikov. Da bi se situacija spremenila, si je potrebno združeno prizadevati za politične in ekonomske spremembe.

V nadaljevanju udeleženci kratko razmislijo, katere od predlaganih ukrepov bi najverjetneje sami uporabili. Medtem mentor pripne kartice na steno. Prosimo udeležence, naj na kartici obkrožijo svoje stališče z zeleno ali rdečo barvo:

- Zelene oznake: Lahko si predstavljam, da bi to naredil.
- Rdeče oznake: Tega ne bi nikoli naredil.
- Razprava (refleksija) o poteku učne dejavnosti.

>>> IN ZMAGOVALEC JE ...

Udeleženci s pomočjo svetovega spleta preučujejo kodekse ravnanja v podjetjih, jih ovrednotijo in utemeljijo oceno.

iskanje po svetovnem spletu

60 min.

dostop do svetovnega spleta, papir, pisala, škarje, kreda

V štirih manjših skupinah udeleženci preučujejo ozadje blagovnih znamk, ki jih poznajo ali sami nosijo. Ključna vprašanja pri tem so naslednja:

- Ali podjetje zagotavlja informacije o izvoru in proizvodnji izdelka?
- Kaj se ve o delovnih pogojih?
- Ali ima podjetje kodeks ravnanja?
- Kako se kodeks ravnanja uveljavlja v praksi?

Vsakdo v skupini preuči eno blagovno znamko. Udeleženci najdejo informacije na spletnih straneh podjetja/blagovne znamke ali na www.cleanclothes.at www.suedwind-institut.de. S pomočjo iskalnikov lahko poiščejo tudi časopisne članke. Pomembno je, da udeleženci uporabijo različne

vire, da bi dobili različne poglede in bili sposobni priti do lastnih zaključkov.

Osrednje vprašanje je, katera trgovska družba je najboljša ali najslabša pri udejanjanju svoje odgovornosti do ljudi in okolja. Skupine morajo svojo izbiro utemeljiti.

Udeleženci podelijo „nagrado“ tistemu podjetju, ki je po njihovem mnenju najboljše ali najslabše. Nagrada je bodisi „Bel suknjič“ ali „Smrdljiva nogavica“.

Udeleženci oblikujejo znak/logotip za svojo nagrado, razmislijo o trofeji in napišejo kratek nagovor, kjer utemeljijo svojo izbiro. Sledi svečana podelitev nagrad.

KAJ LAHKO NAREDIM? MOŽNI UKREPI - TEKSTIL

PRVA SKUPINA: PISMO TRGOVINI Z OBLAČILI

En način borbe za boljše delovne pogoje v industriji oblačil je, da naredimo poizvedbo o tem, kako so oblačila potovala in pod kakšnimi delovnimi pogoji so bila proizvedena, neposredno v trgovini z oblačili ali še bolje pri proizvajalcu. Vodenim v podjetju lahko na primer pošljemo dopis po pošti ali elektronsko. Kontaktne podatke dobimo na svetovnem spletu. Pri Clean Clothes Campaign imajo napisane vzorce ustreznih navodil v obliki posebnih kartic, ki jih lahko neposredno uporabimo v trgovini.

Pismo samo po sebi ne bo kar spremenilo delovnih pogojev, vendar pa s številnejšimi karticami, ki jih bo prejelo podjetje ali trgovina, povečamo možnost, da bodo podjetja/trgovine ugotovile, da njihove stranke zanima izvor oblačil, ki jih prodajajo in pod kakšnimi pogoji jih izdelujejo. Če je več takšnih povpraševanj, bodo morda začeli razmišljati, kako bi lahko vzpostavili korektne delovne pogoje.

DRUGA SKUPINA: OMEJITEV POTROŠNJE

Proizvodnja prav vsakega izdelka vpliva na človeka in okolje. Več kot kupujemo, večje so posledice. Ali obrnjeno: če manj kupujemo, je treba manj proizvesti in tako manj ljudi dela pod izkoriščevalskimi pogoji. Vendar pa ima tudi manj ljudi delo, ki jim omogoča prihodke. Če ljudje kupujejo manj oblačil, lahko potrošijo več za posamezen kos obleke in zato so pozorni na proizvodne pogoje. Ena od možnosti je, da kupujemo razumno in dobro premislimo, kaj v resnici potrebujemo. Manj je pogosto več!

TRETJA SKUPINA: NAKUP IZDELKOV „PRAVIČNE TRGOVINE“

Ko kupujemo obleko, lahko poiščemo zagotovilo, da sta potekala proizvodnja in trgovanje po načelih družbene in ekološke pravičnosti. To pomeni, da se ni nikogar izkoriščalo in da se je kar najbolj ščitilo okolje. Pravično trgovino oblačil prepoznamo po različnih certifikatih kakovosti. Vendar, pozor! Vsi certifikati ne zagotavljajo enakih standardov in jim ne moremo enako zaupati. Pomembno je ugotoviti, ali so nalepko preverili neodvisni strokovnjaki. Certifikati kakovosti, ki jih naredijo podjetja sama, so pogosto le zunanja podoba. Njihov namen je ustvariti boljšo lastno podobo, ne pa ščititi ljudi in okolje. Če bo veliko ljudi kupovalo proizvode pravične trgovine, se bo potreba po njih povečala, zato se bo lahko več dobrin proizvajalo na pravičen način. Izdelki z oznako pravične trgovine so večinoma le malo dražji, a pogosto boljše kakovosti.

KAJ LAHKO NAREDIM? MOŽNI UKREPI - TEKSTIL

ČETRTRA SKUPINA: PODPISOVANJE PETICIJ

Peticije so pogosto naslovljene na odgovorne politike in zahtevajo spremembe. V nujnih primerih, kadar so v tekstilni industriji kršene človekove pravice in se kažejo velike pomanjkljivosti v delovnih pogojih, je pogosto mogoče podpisati peticijo. Največkrat so naslovljene na odgovorne v tekstilni industriji ali politiki. Podpisi zahtevajo spremembe in opozarjajo na nezadovoljstvo s proizvodnimi pogoji. Če so podpisi številni, odgovorni zaznajo nezadovoljstvo potrošnikov in utegnejo storiti korake proti spremembam. Peticije lahko vodijo v izboljšanje delovne zakonodaje in večje pravice delovcev.

Informacije o trenutnih peticijah so na voljo na spletni strani www.cleanclothes.at. Več ljudi ko podpiše, težje politiki prezrejo zahteve.

PETA SKUPINA: POSTANI AKTIVEN

Ena od oblik borbe za boljše delovne pogoje v industriji oblačil je pridobiti informacije o delovnih pogojih in jih razširjati naprej. Nekaj možnosti: posredovanje svojih izsledkov prijateljem ali načrtovanje akcij in pobud skupaj z drugimi; na primer izdelati letake in jih deliti, organizirati javne dogodke ali sestaviti skupino na Facebooku in tako naprej širiti informacije. Obstajajo različne organizacije, ki pomagajo ljudem s podobnimi stališči, da se srečajo in tudi podprejo pobude. Ena od nevladnih organizacij, ki se bori za poštene in pravične delovne pogoje v tekstilni industriji je na primer Südwind v Avstriji (www.suedwind-agentur.at).

Četudi z lastno dejavnostjo morda ne bomo neposredno dosegli spremembe delovnih pogojev v tekstilni industriji, pa je informiranost prvi korak proti spremembam. In bolj ko so ljudje informirani, hitreje se lahko stvari spreminjajo.

>>> MOJA „PRAVIČNA“ MAJICA

Udeleženci spoznajo slovarček o tekstilni in trajnostni proizvodnji. Izboljšajo svoj besednjak in ustno izražanje.

igra Spomin, igra vlog

140 min.

slovarček „Pravična majica“, kartice Spomin (izdelane po spisku besed v slovarčku), kamera (po izbiri)

Pomembno: za to dejavnost morajo biti spodnje dejavnosti že zaključene, da imajo udeleženci potrebno predznanje.

- „Kako nastane moja majica?“
- „Certifikati v džungli kakovosti“ ali
- „Delovni pogoji v tekstilni industriji“

Prvi korak: (45 min.)

Udeleženci oblikujejo pare in se učijo novih besed po slovarčku „Pravična majica“. Po 15 minutah skupaj z drugima dvema osebama igrata igro Spomin in tako dodatno utrjujejo novo besedišče. Oba para med seboj tekmujeta, zmaga pa tisti, ki bolje obvlada besedišče. Po želji igro ponovimo.

Drugi korak: (45 min.)

Mentor vsem udeležencem pove navodila.

V skupinah (največ štiri osebe) udeleženci odigrajo igro, v kateri uporabijo besede, ki so se jih naučili. Domišljiji je prepuščena prosta pot.

Možne so naslednje situacije:

- V trgovini: Ljudje gredo kupovat. Eden vzame majico, ki ima certifikat kakovosti in trajnosti. Ostali sprašujejo, kaj to pomeni ...
- Na cesti: Ljudje hodijo mimo plakata, ki oglašuje „pravično“ blagovno znamko v trgovini z oblekami. Nekdo vpraša, kaj pomeni „pravična“ blagovna znamka ...

Tretji korak:

Vse skupine prikažejo svojo zgodbo pred celotno skupino. Gledalci so v vlogi sodnikov in beležijo kratke pripombe v povezavi z naslednjimi vprašanji:

- Ali so bile narejene večje jezikovne napake? Katere?
- Kakšno je bilo igranje?
- Kakšna je bila zamisel za zgodbo?

Četrti korak (15 min.)

Končno se pogovorijo o vseh predstavitev glede na zgornje vidike.

Izbirno: Podeli se tri nagrade, in sicer za:

- najboljšo odigrano predstavo,
- najboljši scenarij (idejo),
- najboljšo uporabo besednjaka

**PRESLIKAJ
/NATISNI
PREDLOGO**

MOJA PRAVIČNA MAJICA: SLOVARČEK IN IGRA SPOMIN: PRAVIČNA TRGOVINA

**EKOLOŠKO
KMETOVANJE**

**ORGANIC
FARMING**

FAIR TRADE

**PRAVIČNA
TRGOVINA**

**NAJNIŽJA
CENA**

**MINIMUM
PRICE**

ZAGOTOVITI

**TO
GUARANTEE**

OTROŠKO DELO

**CHILD
LABOUR**

**OKOLJU
PRIJAZNO**

**ENVIRO-
MENTALLY
FRIENDLY**

KAVA

COFFEE

KMET

FARMER

**UŽIVAJ BREZ
SLABE VESTI!**

**ENJOY WITH
A GOOD
CONSCIENCE!**

PROIZVAJATI

TO PRODUCE

**GENETSKO
NESPREMENJENA**

**GENETICALLY
UNMODIFIED**

**POŠTENO
PLAČILO**

FAIR SALARY

MERILA

CRITERIA

**OKOLJSKI
STANDARDI**

TO CONTAIN

MOJA PRAVIČNA MAJICA: SLOVARČEK IN IGRA SPOMIN: PRAVIČNA TRGOVINA

VSEBOVATI	TO CONTAIN	REDNI NEODVISNI NADZOR	INDEPENDENT INSPECTIONS ON A REGULAR BASIS
PREMIJA „PRAVIČ- NE TRGOVINE“	FAIRTRADE PREMIUM	DOSTOJNO ŽIVETI	TO LIVE IN DIGNITY
OBDELANO	TREATED WITH	DRAGOCE- NO	DELICIOUS
UGAJATI	TO TASTE	POSKUSITI	TO TRY
OKUSNO	TASTY	POCENI	CHEAP
DRAGO	EXPENSIVE	STATI	TO COST

